

עיטורי ירושלים

צבא ההגנה לישראל - צבאות ה'

ישיבת 'עטרת ירושלים'

סיון תמוז תשע"ז | גיליון 118

בחול המועד פסח נערך בישיבה כנס שעסק בנושא:

צבא ההגנה לישראל - צבאות ה'.

מהו צבאנו? האם צבאנו הוא זירת ניסיון לרוח קלוקלת הזורמת במערב והמשפילה את אצילות האישה, או צבאנו הוא זירת מסירות נפש ואידיאליות למען עמינו וארצנו? התשובה בשתי מילים: בצבאות ה'. בחוברת שלפנינו שיכתוב ועריכה של חלק מהשיעורים שניתנו בכנס זה. מוסרי השיעורים לא עברו על הדברים, ומלוא האחריות על המערכת בלבד.

תוכן

- 4 הצבא בישראל ומצוותו | הרב שלמה אבינר
- 13 עם ישראל קדושים | הרב אברהם יהושע צוקרמן
- 27 להתחיל מבראשית | הרב אביב צובירי
- 38 תהליכים בצה"ל מההיבט הביטחוני | הרב משה הגר

ישיבת עטרת ירושלים

הגיא 51, ירושלים העתיקה, ת"ד 1076 ירושלים 91009
טל' 02-6284101, פקס' 02-6261528 | www.ateret.org.il

הצבא בישראל ומצוותו

הרב שלמה אבינר

אהבה וביקורת

בספר 'אורות' כותב מרן הרב קוק כי **"האהבה הגדולה שאנו אוהבים את אומתנו לא תסמא את עיינינו מלראות את כל מומיה"** (אורות ישראל ד ג). דברים אלו שמרן הרב אומר על האומה, אנו מרחיבים ואומרים על הצבא, מכיוון שזה הצבא של האומה, ואין אומה בלי צבא. אנו אוהבים את אומתנו, אך איננו עיוורים, אנו יודעים בדיוק מה שקורה, ואנחנו רואים גם את המומים הדורשים תיקון. אמנם מיד אחר כך כותב מרן הרב: **"אבל הננו מוצאים את עצמיותה, גם אחרי הבקורת היותר חפשית, נקיה מכל מום. 'כולך יפה רעיתי ומום אין בך'"** (שם). לכאורה נראים הדברים כסתירה! מצד אחד אומר מרן הרב שאין אנחנו עיוורים ואנו רואים את כל המומים, ומצד שני כותב שאיננו מוצאים אף מום. אך באמת אין סתירה. בהופעה ובגילוי החיצוני בוודאי ישנם מומים, אך בעצמיות הנשמה אין מום. הוא הדין בצבא. עצם הדבר שיש צבא, עצם זה שיש לנו צבא זה פלא-פלאים, זה אינו כלל מום, זה חסד עליון, "אילו מלא פינו שירה כים... אין אנחנו מספיקים להודות לך ד'..." (נשמת כל חי) על שיש לנו צבא. עם כל זה, עם כל האהבה הגדולה שאנו אוהבים את צבאנו, אין זה מונע מאתנו לראות את כל המומים ואת כל הבעיות ואת כל הדברים הדורשים תיקון.

מצוות הצבא בתורה

איפה כתוב בתורה שצריך צבא? איפה כתוב בתורה שצריך ללכת לצבא? מסביר רבנו הרב צבי יהודה במאמרו 'למצות הארץ' (לנתיבות ישראל א, עמ' קיח), שמצוות הצבא נחלקת לשלושה חלקים: **א.** הצלת היהודים מסכנת נפשות, "לא תעמוד על דם רעך". **ב.** מצוות יישוב וכיבוש הארץ. **ג.** קידוש השם. כאשר אנו מוכים ונרצחים, נרמסים, נאנסים ומגורשים זה חילול השם, ולעומת זאת כאשר האויב בא ואנו מכים אותו שוק על ירך, זה קידוש השם. אם כן אין זו רק מצווה אחת, אלא שלוש מצוות. כל זה תמצות של מה שכתוב באריכות במאמר 'למצוות הארץ'.

אמנם יש מקום לשוב ולהקשות, אמת שצבא זה הצלת יהודים, ירושת הארץ וקידוש השם, אבל למה לא כתוב בפירוש בתורה שיש מצווה להקים צבא? תשובה: זה תלוי בחקירה ידועה, האם התורה ניתנה לאנשים נורמאליים או לאנשים חולי נפש; לחכמים או לטיפשיים. תשובה לחקירה זו היא שהתורה ניתנה לאנשים חכמים ונורמאליים. בוודאי שצריך צבא. הכרחיות הדבר היא כדוגמת מה שאומרת הגמ' לפעמים: "למה לי קרא? סברא הוא!" זה דבר פשוט, מילתא דפשיטא. האם צריך לכתוב בתורה שצריך צבא? הרי זה דבר פשוט! הלא בלי צבא אין אומה! בלי צבא יהרגו אותנו! כפי שבאמת היה, לצערנו, במהלך הדורות.

יש כיום שלושה עשר מיליון יהודים בעולם, ויש מיליארד ושלוש מאות מיליון סינים; כלומר פי מאה. אבל לפני כאלפיים שנה היו שלושה מיליון יהודים ושלושה מיליון סיניים. איך קרה שהסינים התרבו כל כך הרבה? אלא שאת עם ישראל הרגו וטבחו במהלך הדורות. לולא זאת היינו כיום לפחות מיליארד ושלוש מאות מיליון. ומי שחושב ששלוש מאות וחמישים מיליון הערבים שנמצאים סביבנו אוהבים אותנו, הוא טועה! אמנם לעתיד לבוא נאמר "וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות, לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה" (ישעיה ב ד), אבל עדיין אנחנו עוד רחוקים מזה.

אכן מה ששלוש מאות וחמישים מיליון ערבים שנמצאים סביבנו לא יוצאים נגדנו למלחמה, זה לא בגלל שחלקו להם חוברת מתורגמת לערבית בסוגית 'השלום במשנתו של הרב קוק', אלא זה בגלל שהם מפחדים מצה"ל.

יש לציין שאותם שלוש מאות וחמישים מיליון נתמכים על ידי מיליארד מוסלמים ומיליארד נוצרים. בעולם יש שני מיליארד נוצרים: חצי מיליארד אנטישמים, חצי מיליארד פילושמים, ומיליארד באמצע. בחשבון כולל, כמיליארד נוצרים בקירוב שונאים אותנו.

טלפן אלי עיתונאי מחוץ לארץ, ושאל: "האם בשביל שלום אתה מוכן לויתורים טריטוריאליים?" וכן עוד כמה שאלות בכיוון זה. עניתי לו: "אם נניח שהערבים כולם יניחו את נשקם, מה לדעתך אנחנו עושים?" ענה: "כמובן, מיד מניחים את הנשק". שאלתי אותו: "ואם אנחנו נניח את הנשק, מה הערבים יעשו, לדעתך?" ענה: "יחסלו את כולכם מיד".

לכן זה בוודאי נס שכמות כה קטנה של יהודים מפחידה כמות כה גדולה של גויים. גם בגלות זה נס שהכבשה החזיקה מעמד בין שבעים זאבים. אבל הכבשה יצאה מאלפיים שנות גלות פצועה, מרוטה, שותתת דם, קרועה ומרוסקת. עכשיו, הכבשה קנתה רובה, וכשהזאבים באים לטרוף אותה הרי היא יורה על הזאבים, ואז הזאבים באים וטוענים: "זה לא יפה, לא חוקי", זה לא היה מתוכנן בתיאטרון ההיסטורי.

צבא עם

אצלנו הצבא הוא "צבא עם". בעולם, בעבר וגם בהווה, אין צבא עם, יש שכירי חרב, צבא מקצועי, לפעמים מאותו עם ולפעמים מעם אחר. אצל הבריטים, למשל, היו חיילים גרמנים שכירי חרב, במלחמת השחרור נגד המהפכה האמריקנית. לבסוף אמרו הגרמנים: "למה לנו להילחם בשביל אחרים? נילחם בשביל עצמנו!" בצבא היווני היו יהודים שכירי חרב, והם לא לחמו בשבת. אחר כך במלחמת החשמונאים חשבו היוונים שהיהודים לא יילחמו בשבת, אך היהודים לחמו אז גם בשבת. זאת הואיל ומלחמה על עצמנו היא בגדר פיקוח נפש, ודוחה שבת, מה שאין כן מלחמה עבור אחרים.

צריך "צבא עם", הואיל ואין עם בלי צבא. אם אין צבא - אין קיום לעם. היו מדינות שגם בהם היה צבא עם. למשל באתונה העתיקה, שהיה בה זכות לאזרחים להיות מעורבים בהנהלת ענייני העיר, ומתוקף זכות זאת דרשו מהאזרחים תשלום מיסים ושותפות בצבא. לא ייתכן שתהיה זכות להחליט החלטות למי שאינו שותף גם בשאר ענייני הציבור. זו סברה נכונה. מי שלא הולך לצבא לא יכול להיות מעורב בהחלטות המדינה. גם בשוויץ היה צבא עם, ודרשו מכל אחד לקנות לעצמו נשק ומדים.

אבותינו גם הם לחמו. אברהם אבינו היה איש צבא, הלך למלחמה נגד ארבעת המלכים, רדף אותם עד קרוב לדמשק (בראשית יד). יעקב אבינו גם הוא היה איש מלחמה, "שכם... אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי" (שם מח כב), "ויהי חתת אלוקים על כל הערים אשר סביבותם" (שם לה ה). משה רבנו היה איש מלחמה. את מלחמת סיחון ועוג הוא ניהל, והרג את עוג מלך הבשן (במדבר כא). יהושע בן נון היה איש מלחמה, ארבעים שנה. הוא למד בישיבה של משה רבנו, הגיע הכי מוקדם בבוקר, ועזב הכי מאוחר בערב, ישב ולמד כל הזמן, ולבסוף הוא היה הרמטכ"ל. דוד המלך היה איש מלחמה. הוא גם מחבר ספר תהילים ומאידך גם איש מלחמה.

כיוון שאנו מבינים מה זה עם, עם שלא מתקיים בזכות עם אחר, עם שלא זקוק למימון כלכלי חיצוני, עם ששומר על עצמו מבחינה ביטחונית, עם שמקיים את עצמו, לכן צריך צבא, צבא עם.

צבא ישראל - צבא ד'

הצבא של עם ישראל הוא צבאות ד'. צבאות ישראל נקראים כן על שם צבאות ד'. בספר 'אורות' יש פיסקה בנושא זה (ישראל ותחיתו ח). כיוון שאנו עם ד', ואנו

ממלכת כוהנים וגוי קדוש, לפיכך גם הצבא שלנו הוא צבא ד'.

מִן הַרְבֵּי קוֹק סִיפֵר שֶׁכֶּשֶׁהוּא נִפְגַּשׁ עִם הַגְּדוּד הָעֵבְרִי בְּאַנְגְלִיָּה - גְּדוּד שֶׁהִתְגַּיֵּס לְצֶבָא הָאֲנְגְלִי בְּמִלְחַמַת הָעוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה וְכֹנֵנָה גְּדוּד "נְהַגֵי הַפְּרֻדוֹת", גְּדוּד נְהַגִּים - אָמַר: "רְאִיתִי אֶת הַחַיִּילִים הַיְהוּדִים, כְּצִבְאוֹת קְדוּשִׁים, כְּמִלְאֲכֵי הַשָּׂרֵת נִדְמוּ לִי" (מֵאֲמָרֵי הָרִאִיָּה עַמ' 223 בְּהוּצָאָה הַחֲדָשָׁה), וְזֶה עוֹד לֹא הִיא צֶבָא שְׁלֵנוּ, זֶה הִיא רַק גְּדוּד עֵבְרִי בְּצֶבָא הַבְּרִיטִי. זֶה רַק הַיִּתָּה הַהִתְחַלָּה.

יֵשׁ אוֹמְרִים כִּי אֵין צוֹרֵךְ בְּצֶבָא, "ד' יִלְחֵם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחְרִישׁוּן" (שְׁמוֹת יד יד). כִּנְרָאָה שִׁיְהוּדָה הַמְּכַבֵּי לֹא יָדַע אֶת זֶה, וְכִנְרָאָה שֶׁגַּם אֲבֵרָהָם אֲבִינוּ וְיַעֲקֹב אֲבִינוּ לֹא יָדְעוּ אֶת זֶה, וּוְדָאֵי שֶׁגַּם מִשֶּׁה רַבְּנוּ, יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוֹן וְדוּד הַמֶּלֶךְ לֹא יָדְעוּ זֹאת. אַכְּ, אִם יֵשׁ לָנוּ הַבְּטַחָה אֱלוֹהִית שֶׁד' יִלְחֵם לָנוּ, אֵינְנוּ צָרִיכִים לְהִלְחֵם, אֲךָ בְּכָל מְקוֹם אַחֵר בּוֹ אֵין לָנוּ הַבְּטַחָה כְּזוֹ מַחֲוִיבִים אֲנַחְנוּ לְהִלְחֵם. אֵי אֲפִשֶׁר לְהִסְתַּמֵּךְ עַל הַבְּטַחָה שֶׁלֹּא קִיַּיִמַת. בְּסִפְרֵי הַמְּסֻפֵּיק לְעוֹבְדֵי ד', לְרַבֵּי אֲבֵרָהָם בֶּן הַרְמַב"ם, כְּתוּב שֶׁכֹּאֲשֶׁר ד' נוֹתֵן הַבְּטַחָה וְאֵין הָאָדָם סוֹמֵךְ עַל זֶה הִרִי שֶׁהוּא חֹסֵר בְּאִמּוּנָה, אֲךָ אִם ד' לֹא הַבְּטִיחַ וּבְכָל זֹאת הָאָדָם סוֹמֵךְ עָלָיו, הִרִי אָדָם זֶה הֵינּוּ חֲצוּף, מֵאַחֵר וְהוּא מַחְלִיט בְּשִׁבִיל רִיבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם מֵהַלְעֵשׂוֹת.

מוֹבָא בְּפִירוּשׁ הַמְּשִׁנִּיּוֹת לְרַמְב"ם, בְּמִסְכַּת פְּסָחִים (ד ח), עַל הַמְּשִׁנָּה "שֶׁשָּׂה דְבָרִים עָשָׂה חֲזַקִּיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה", שִׁישׁ אֲנָשִׁים הַמִּתְנַגְּדִים לִילֵךְ לְרֹפֵא בְּטַעְנָה שֶׁד' יִרְפָּא אוֹתָם אֲךָ לֹלֵא רֹפֵא. אֲמַנֵּם דְּבַר זֶה טַעוֹת הוּא בִּידֵם מֵאַחֵר וּד' יִרְפָּא אוֹתָם עַל יְדֵי רֹפֵא. הַרֹפֵא הוּא שְׁלִיחַ ד', וּמַגְלָלִין זְכוֹת עַל יְדֵי זְכָאֵי וְחוֹבָה עַל יְדֵי חֵיִב (מִסְכַּת שְׁמֹחוֹת פֶּרֶק ח). הַרְמַב"ם מַעֲלָה טַעְנָה שִׁיכּוּלִים לְטַעוֹן בְּנֵי אָדָם, וְהִיא: אִם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גָזַר שֶׁאָדָם יָמוּת, הוּא יָמוּת אֲפִילוֹ אִם יֵלֵךְ לְרֹפֵא, וְאִם הוּא גָזַר שֶׁהוּא לֹא יָמוּת, הִרִי שֶׁהוּא לֹא יָמוּת אֲפִילוֹ אִם לֹא יֵלֵךְ לְרֹפֵא. אוֹמֵר הַרְמַב"ם: לְפִי זֶה נֹאמַר שֶׁאָדָם גַּם לֹא יֵאָכֵל וְיִשְׁתֶּה, שֶׁהִרִי אִם ד' הַחְלִיט שֶׁהָאָדָם יָמוּת, הִרִי שֶׁהוּא יָמוּת אֲפִילוֹ אִם יֵאָכֵל וְיִשְׁתֶּה, וְאִם הוּא הַחְלִיט שֶׁהוּא יָחִיָּה, הוּא יָחִיָּה אֲפִילוֹ אִם הָאָדָם לֹא יֵאָכֵל וְלֹא יִשְׁתֶּה. לְפִי רַעִיּוֹן זֶה, אֵין צוֹרֵךְ לְעֵשׂוֹת שׁוּם פְּעוּלָה עֲבוּר קִיּוּם הַחַיִּים. אֲלֵא שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַגְלָל זְכוֹת עַל יְדֵי זְכָאֵי, וּבְנִידוֹן דִּידָן זֶה יִכּוֹל לְהִיּוֹת הַרֹפֵא אוֹ הַמְּזוּן.

הַצֶּבָא שְׁלֵנוּ, הוּא כ"צִבְאוֹת קְדוּשִׁים, כְּמִלְאֲכֵי הַשָּׂרֵת נִדְמוּ לוֹ", וְכֵן הוּא צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג. אֵינְנוּ יוֹדְעִים בְּדִיּוֹק אֵיךְ מִתְנַהֲגִים מִלְאֲכֵי הַשָּׂרֵת, אֲךָ זֹאת וּוְדָאֵי לָנוּ שֶׁהֵם לֹא הִיוּ עוֹשִׂים סְפוּרֵט מְעוּרָב. גַּם בְּבִתֵּי סִפְרֵי חִילוּנִיִּים שִׁיעוּר סְפוּרֵט הוּא נִפְרָד לְבָנִים וּבָנוֹת. אֵין זֶה כֵן בְּצֶבָא, אֲלֵא רְצִים בְּזוּגוֹת, מִתְאַמְנִים קָרֵב מִגַּע בְּזוּגוֹת, עוֹשִׂים מִתִּיחוֹת בְּמְעוּרָב. בְּמִסַּע אֲלוֹנְקוֹת שָׁמַיִם אִישָׁה עַל הָאֲלוֹנְקָה, הוּאִיל וְהִיא שׁוֹקֶלֶת פְּחוֹת, וְכִשְׁסוּחְבִּים אֲלוֹנְקָה יֵשׁ עִמָּה מִגַּע. בְּסַחֲבֵת פְּצוּעָה, הַגֵּב שֶׁל הַסּוּחָב

דבוק לחזה של הפצוע שרוכן עליו. מלאכים אינם סוחבים נשים.

בנוסף לכך, מכריחים נשים בצבא לחתום על ויתור תביעה על אובדן כושר לידה, האם כך מתנהגים מלאכים?! מחתימים על דברים כאלה? לעיתים בצבא צריך לעשות מארבים. במהלך המארב צריך גם להתפנות. אם זה מארב לילה, אז יש מקום קרוב שניתן להתפנות בו, ואם זה מארב יום אז מתפנים קטנים בבקבוק, וגדולים בשקית קרטון. אתם חושבים שאישה יכולה לעשות את זה? זה טירוף! יש סיפור על חיילת אחת שהתאפקה, היא לא הייתה מסוגלת לעשות את זה, ולאחר מכן היא פונתה לטיפול רפואי. גם מי שהוא לא מלאך אינו עושה דברים כאלה. כמו שהזכרנו, גם בתיכונים חילוניים לא עושים דברים כאלה. לכן הדבר הזה צריך תיקון.

האם צה"ל לא יודע את כל הדברים האלו? בוודאי שהוא יודע! יש עשרה מחקרים שצה"ל בעצמו עשה בנושא הכנסת נשים בגדודים והם מוכיחים כי זה מזיק להן ומוריד את כושר הלחימה. צה"ל עושה נגד המחקרים שלו, בעקבות התרבות הכפויה עליהם.

השירות המשותף מחליש את הצבא

מלבד העניין של "והיה מחניך קדוש", זה גם מחליש את הצבא. הצבא שלנו אינו צבא בשביל תערוכות, יש לנו אויבים מסביב, זה עניין של פיקוח נפש של האומה. איננו יכולים להרשות לעצמנו להחליש את הצבא ולעשות ניסויים מעניינים כשיש פיקוח נפש. צריך לצעוק!

יש טוענים כי לצעוק זה לא יפה, צריך לדבר בנימוס. ניתן לזה משל, אדם אחד עומד על מרפסת שקורסת, בוודאי שנצעק אליו "תזהר"! האם שייך לשאול "למה אתה צועק? הלא דברי חכמים בנחת נשמעים!" אך במצב של פיקוח נפש צריך לצעוק. יש בדיחה על אנגלי המתארח בבית מלון. הוא ניגש לדלפק ומבקש בנימוס רב כוס מים. לאחר כמה דקות הוא חוזר ומבקש עוד כוס מים. כעבור עוד כמה דקות הוא חוזר ומבקש שוב כוס מים. בפעם הרביעית שואל אותו הפקיד: "מה אתה עושה עם כל כוסות המים הללו?" עונה לו האנגלי: "הקומה העליונה עולה באש". בזמן שהקומה העליונה עולה באש, זה הזמן לנימוס האנגלי? אנחנו בעד נימוס, אבל זה פיקוח נפש. לכן יש כבר כמה רבנים שצעקו, ואמרו להם: "למה אתה לא מדבר בנימוס"? בוודאי שצריך לדבר בנימוס, אך לא במקום של פיקוח נפש.

טען בטנק מכניס ארבעה פגזים לדקה, לעומתו אישה מכניסה שלושה פגזים

לדקה. במלחמה זה קריטי! בקרב שריון נגד שריון אסור להרשות לעצמנו דברים כאלה! זה מסוכן!

לנשים יש שכל כמו לגברים. יש טוענות שיש להם שכל יותר מהגברים. אבל בצבא צריך גם כוח גופני, לא מספיק שכל, צריך שרירים, זה פיקוח נפש!

אין ייאוש

יש כאלו שהתייאשו ואמרו שלא ילכו לצבא במשך שנה. אני מקווה שהדבר הזה מתואם עם הערבים, שגם הם יירגעו במהלך השנה הזו. אולם עלינו לדעת כי אין להתייאש. הרבה בעיות עברנו מאז קום המדינה, והיו עוד בעיות עוד לפני קום המדינה, ולמרות זאת התגברנו. ידוע כי הגאולה היא קמעא קמעא (ירושלמי ברכות א א), אבל נתגבר על זה. כמובן זה לא ייפתר לבד, אנחנו צריכים להתאמן, צריך לצעוק, במילים ברורות וחריפות. העם היושב בציון צריך לדבר ברור.

בתחילת מסכת פסחים אומרת הגמרא: "לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו, שהרי עיקם הכתוב שמונה אותיות בתורה ולא הוציא דבר מגונה מפיו, שנאמר 'מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה'" (פסחים ג א). אמנם יש להקשות: הרי התורה כותבת בפרשת שמיני: "הבהמה הטמאה", ומדוע איננה כותבת בלשון עדינה ונקייה כמו שכתוב בתחילת פרשת נח? אלא כיוון שבפרשת שמיני עוסקת התורה בדיני הבהמות הכשרות לאכילה ואלו שאינן כשרות לאכילה, זה עניין הנוגע למעשה, ובדבר שנוגע למעשה צריך לדבר ברור. בפרשת נח, לעומת זאת, אין הסיפור נוגע למעשה, לכן שם התורה האריכה בלשונה וכתבה לשון עדינה ונקייה "ומן הבהמה אשר איננה טהורה" (עיין בעל המאור לפסחים שם). אדם שאוכל דבר מסוים, אם נאמר לו בלשון של "מה שאתה אוכל הוא לא בדיוק לגמרי כשר", יכול להיות שהוא יטען: "בשבילי זה מספיק". צריך לומר לו דברים ברורים: "זה טרף!" צריך לדבר ברור.

הצבא הוא צבא העם. הצבא הוא לא כת צבאית שלטת, שמטביעה את רצונה על האומה, אלא זה צבא העם. אם כן, מה שבצה"ל מסתירים עובדות מן העם, זה חמור מאוד, מה שמשתיקים זה חמור מאוד, מה שעושים שיחות הרגעה זה חמור מאוד. העם צריך להחליט, כל העם. כל העם בסופו של דבר יגיד: תפסיקו! זה בלתי אפשרי!

אדם מסוים פעם אמר לי: "איך אתה אומר שעכשיו זה אתחלתא דגאולה? הרי יש מלחמות?" אמרתי לו: "אולי תוכל להואיל בטובך ולתת לי את ההגדרה של אתחלתא דגאולה?" אמר לי: "גם אני לא יודע". "אולי תואיל בטובך לומר לי היכן

כתוב בגמרא אתחלתא דגאולה? "אני לא יודע", השיב. עניתי לו: "הרי זה כתוב במגילה דף יז עמוד ב למטה: 'מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא'", כי בשביל להתקיים צריך להילחם. הרמב"ם כתב "הלכות מלכים ומלחמות", והצנזורה שינתה ל"הלכות מלכים ומלחמותיהם", לומר שבעבר הם היו גם נלחמים אך כיום זה כבר לא שייך; פעם היהודים היו עושים מלחמות אך כיום הם חמודים. כיום אנחנו חמודים, אך עם זאת גם נלחמים. היה רב אחד שאמר: "לא נלחם נגד ערבים, הם לא מבינים, הם תינוקות שנשבו, צריך לאהוב ולקרב אותם, צריך לשכנע אותם שהארץ היא של עם ישראל". הגיב רבנו הרב צבי יהודה: "צריך לשכנע אותם בטנקים". ככה זה. אתחלתא דגאולה זה במלחמות.

מלחמת מצווה

המלחמה כיום היא מלחמת מצווה, כדברי הרמב"ם: "עזרת ישראל מיד צר" (הלכות מלכים ה א), כאשר בא אויב להשמידנו או קמים להילחם כנגדו. המלחמות כיום הן מלחמות מצווה גם כדברי הרמב"ן, שמלחמת כיבוש הארץ היא מלחמת מצווה (השגות לספר המצוות לרמב"ם, מ"ע ד). אמנם אם ניתן להוריש את הארץ ללא כיבוש, ודאי טוב יותר, אך ליהושע בן נון לא היה הדבר אפשרי והוא היה צריך להילחם. כמו כן אחרי הצהרת כורש נצרכה מלחמת החשמונאים, וגם בימינו לאחר החלטת האו"ם, סן-רמו וחבר הלאומים, נלחמנו את מלחמת השחרור לכבוש את הארץ.

צריך להתרחק משתי שיטות קיצוניות. מצד אחד צריך להתרחק מהמיליטריסטים ומצד שני מהפציפיסטים. המיליטריסטים הם בעד מלחמות, הם טוענים שזה דבר טוב המפתח את הכישרונות ואת היכולות. זה הבל. יש קיצוניות הפוכה, פציפיסטים, שטוענים בעד שלום ושונאים מלחמה, באומרם: "אם תחייך יהיה בסדר". טולסטוי היה פציפיסט. איינשטיין גם הוא היה פציפיסט, אך הוא שינה את דעתו לאור המציאות החשוכה והנוראה שראה בגרמניה. אם אתה רואה אדם שלוקח תינוק ומרסק ראשו על הקיר, גם בזה תהיה פציפיסט?

לפעמים אנו צריכים להילחם, בלית ברירה. מלחמה אינה אידיאל, אלא היא מצב בו אנו חייבים להילחם, ובאופן כזה המלחמה היא מצווה. אנו מוכרחים להגן על עצמנו. אם יש ברירה ולא חייבים להילחם, אנו מחכים ומחכים, מתאזרים בסבלנות.

אם כן, התורה מצווה עלינו ללכת לצבא, וצריך לבנות צבא מתוך תורה. צבא מתוך תורה יש בו ברכה. צבא שלא מתוך תורה הוא בעייתי מאוד. כמובן שעוד לא הגענו לאידיאל העליון של "ומלאה הארץ דעה את ד', כמים לים מכסים" (הלכות מלכים

יב ה), אבל יש צבא שחסרה בו תורה, ויש צבא נגד התורה, שזה הרבה יותר בעייתי. עכשיו זה עוד יותר בעייתי מאשר נגד התורה, זה נגד "דרך ארץ שקדמה לתורה", נגד דברים פשוטים הגיוניים, ברורים וישרים. "דרך ארץ שקדמה לתורה" היא המוסר הטבעי, ואלו אינן החלטות צבאיות, אלא אלו החלטות תרבותיות כלליות שמנשבות באוויר העולם המערבי, וחודרות אף לאומה. לכן חזק ואמץ, נלחם ונתגבר, נלך לצבא, והצבא ילך ויתוקן.

שאלה: האם מפלגה דתית צריכה להיות מעורבת בזה?

תשובה: בוודאי! בשביל זה יש מפלגה דתית. מפלגה דתית נועדה לכך שקול התורה ישפיע על האומה. בחיים הפרטיים שלי אינני צריך מפלגה דתית, אבל בהנהגת האומה צריך מפלגה דתית, שתהיה "משגיח כשרות" של כלל ישראל.

שאלה: למה לא לאיים ולומר: אם אתם לא מסדרים את הצבא כפי שאנו רוצים, אנחנו "ברוגז" ולא באים?

תשובה: כי הצבא זה אנחנו. להיות ברוגז עם הצבא, זה להיות ברוגז עם עצמנו. הצבא הוא צבא העם, זה אנחנו, הצבא איננו צבא שכירי חרב שמקבלים משכורת. אנחנו בצבא הזה גם כשהכל טוב וגם כשהכל לא טוב. צריך אמנם לדעת שאין כל הגדודים מעורבים. אם לא נלך לצבא, כמובן הבעיה תיפתר, מאחר שהערבים יבואו ויהרגו את כולם, ובבית הקברות שתחת האדמה שם ודאי צנוע.

שאלה: הרב אמר שהתורה לא צריכה לכתוב דברים שהם מילתא דפשיטא, אך הרי התורה כתבה "לא תרצח"!

תשובה: אכן "לא תרצח" שלנו שונה מ"לא תרצח" של הגויים האחרים. לדוגמא, אדם החולה במחלה שאין לה תרופה, או שהוא סובל מאוד, אצלנו הדין הוא שהריגתו תחשב כ"לא תרצח". אך יש מדינות בהן החוק מרשה רצח כזה. יש חידושים ב"לא תרצח". הקושיה שלך היא קושיית הרשב"א, והתירוץ שלי הוא תירוץ הרשב"א. אני רק חוזר על דבריו.

שאלה: מדוע אין ברכה למי שהולך לצבא?

תשובה: אולי אפשר לתרץ על פי ספר 'כד הקמח' של רבינו בחיי בן אשר, תירוץ שנמצא גם בספר 'ערוך השולחן' ובספר 'תורה תמימה', שעל מצוות שבין אדם לחברו לא מברכים. 'כד הקמח' והאחרונים הנ"ל אומרים שאין מברכים על מצוות שכליות הגיוניות, שהרי אי אפשר לומר עליהן "אשר קידשנו במצוותיו וצונו" מאחר ואין הדברים השכליים הללו מיוחדים רק לישראל, שהרי גם הגויים מבינים זאת מהגיונם ועושים זאת.

תירוץ נוסף ניתן לומר על הדרך שתירצו את הקושיה לגבי מצוות צדקה. מדוע לא מברכים על מצוות צדקה? תירצו חלק מהאחרונים שמצווה שתלויה באחרים לא מברכים עליה, כי אולי העני לא ירצה, ואז נמצאת ברכתו לבטלה. כמו כן כאן, ייתכן והחייל ירה באויב אך הוא לא יפגע בו, ואז נמצאת ברכתו ברכה לבטלה.

המשכילים ניסו פעם לצחוק על הנצי"ב זצ"ל, ואמרו: מי היו נלחמים פעם? רק הצדיקים. הרי כשהיו ניגשים למלחמה היו עומדים ומכריזים: "מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית חֲדָשׁ וְלֹא חָנְכוּ יְלָהּ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחְנָכֶנּוּ. וְמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כָּרֶם וְלֹא חָלְלוּ יְלָהּ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחְלֶלְנֶהוּ. וְמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרַשׁ אִשָּׁה וְלֹא לָקַחָהּ יְלָהּ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִקְחָנָהּ. וַיִּסְפוּ הַשְּׂטָרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וְאָמְרוּ מִי הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבב יְלָהּ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יִמַּס אֶת לֵבָב אָחִיו כְּלָבָבו" (דברים כ ה-ח). רבי יוסי הגלילי אומר: מיהו האיש הירא ורך הלבב? זה המתירא מעבירות שבידו¹, שלא נהפכה לו רצועה של תפילין. לכן מסתבר שהיו הרבה חוזרים. ומי נשאר? רק הצדיקים המופלגים, עם זקן לבן. כמה עשרות בלבד. אם אלה היו נשארם, הרי שהיה צריך גם גבאי, והגבאי היה מכבד רב גדול לעשות ירייה, ואחר כך היה אומר גם "מי שברך...". אמר הנצי"ב: "נכון, ולמרות זאת נצחנו". זה לא סותר. אין לחשוב, שכדי לנצח צריך להיות גם, שפל וירוד. ניתן להיות צדיק וטהור, ולנצח. זה לא לחייב להיות סותר.

שאלה: האם ניתן לברך שהחיינו על התגייסות לצבא?

תשובה: בוודאי שכן. כל אדם שמקיים מצווה בפעם ראשונה בחיים, צריך לברך, כדברי פוסקים רבים ובתוכם מרן הרב קוק (עיין שו"ת אורח משפט עמ' רסח-רסט). כתוב בגמרא שכוהן שמקריב קרבן בפעם הראשונה יברך שהחיינו. אישה שמדליקה נרות בפעם הראשונה תברך שהחיינו. ילד המניח תפילין בפעם הראשונה יברך שהחיינו.

עם ישראל קדושים

הרב אברהם יהושע צוקרמן

“אתה קדוש ושמן קדוש”

בסדר התפילה אנו אומרים “אתה קדוש ושמן קדוש וקדושים בכל יום יהלוך סלה”². אנו פונים לד’ באמירת “אתה קדוש”. הבורא יתברך הוא פרוש ונבדל, זוהי מציאות שאין לנו שום השגה בה, ובכל זאת אנו מאמינים בכל לב ונפש שד’ משרה שכינתו בתוכנו, ואנו אף מעיזים ופונים אליו בנוכח - “אתה”. הקב”ה הוא קדוש ונבדל, ועם זאת אנו פוגשים אותו בכל דבר ודבר במציאות. זהו חידוש גדול של אמונת ישראל. אם ד’ ברא אותנו והוא משרה שכינתו בתוכנו, הרי שיש לדבר זה תכלית ומטרה. יש רצון מצדו של הבורא ית’ להתגלות, ולכך הוא ברא את העולם, ורצונו שהעולם יהיה קודש, ושנמליך אותו עלינו, לשם כך הוא אומר לנו מה רצונו.

אחרי “אתה קדוש”, מגיע “ושמן קדוש”. הרמב”ן בהקדמתו לספר בראשית מבאר כי התורה כולה היא שמותיו של הקב”ה. “השם” זה המונח בו אדם משתמש כדי לקרוא לאדם אחר. אדם לא קורא בשמו הפרטי לעצמו. אם כן, “השם” זה הגילוי, אבל הגילוי הקרוב ביותר לעצמיות האדם. אמנם, השם של האדם זה הביטוי והגילוי הנאמן ביותר למהותו, אך עם זאת אין זה מהותו. חלילה לחשוב שהשמות בהם אנו מכנים את הבורא הם מהותו, אך הם הגילוי הנאמן ביותר. אם כן, כיון שהתורה כולה שמותיו של הקב”ה, הרי שהגילוי העיקרי והראשוני של הבורא זו התורה. א”כ “אתה קדוש ושמן קדוש” - התורה היא שמו. התורה מופיעה את האידיאל העליון, והשי”ת מראה לנו את הדרך, מהו רצונו ומה עלינו לעשות.

“וקדושים בכל יום יהלוך סלה”

אחרי “אתה קדוש ושמן קדוש” נדרש שיהיו בני אדם, שיהיו מסוגלים להוציא את הקודש אל הפועל. על כן ברא השי”ת עם שהוא קודש. לקיומו של עם כזה יש ארץ שמכילה אותו, ולכך ברא השי”ת גם את ארץ הקודש. מכיוון שהחיים הינם בתוך גבולות הזמן נבראה גם שבת קודש, בה מתגלה הקודש במימד הזמן. אלו הם שלושה דברים שיש להם תכונה של קודש, לא שהם עצמם הקודש, חלילה.

2 ברכת אתה קדוש בתפילת שמונה עשרה.

הקודש הוא נבדל, אין קודש בארץ, אלא יש תכונה לעם ישראל מבין העמים, וליום השבת מבין הזמנים, ולארץ ישראל מבין הארצות - שאם ישפיע השי"ת משפע הנבדל העליון אז הם יהיו מסוגלים לקלוט את זה. הקודש מתפשט מהר הבית עד כל גבולות ארץ ישראל, משום שהקודש הוא המציין את ארץ ישראל והגבול הוא הפסקת הקודש. אם כן, הדבר השלישי הוא "וקדושים בכל יום יהלוך סלה", קדושת ישראל.

למעשה, זו כל התכנית - המלך תלוי בעם, "ברוב עם הדרת מלך", ללא עם המלך יכול להכתיר את עצמו ולהניח על ראשו כתר וללבוש גלימת מלכות, אך הוא אינו מלך, אם אין עם אין מלך. אנו אומרים "אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא". "בטרם כל" זה קודם הבריאה שלנו, היו כבר שהמליכו אותו בעליונים. המציאות היא שאנו ממליכים אותו לא רק בעולם של "בטרם כל" אלא גם בעולם של "יציר נברא". ואמנם "אחרי ככלות הכל לבדו ימלוך נורא", אך לשם כך צריך שיהיה לו עם, ולכן הוא ברא עם שהוא קודש.

אם עם ישראל לא ממליך את השי"ת זהו חילול השם. אם הם לא מהללים אותו אין ד' מופיע בארץ. "אתם עדי נאום ד' ואני א-ל³", אם אתם לא מעידים כביכול אני לא א-ל. אם אין מי שמעיד בעולם הזה, כיצד ידעו אומות העולם על הקודש? אלא "אתם עדי", וכשאתם מעידים אז אני מופיע פה בארץ - "אני א-ל".

הבעיה כיום היא שעם ישראל אינו מאמין שהוא קודש. הציונות והחרדים אינם יודעים ואינם מאמינים בכך. ספר אורות עוסק בעניין זה, להודיע לעם ישראל ידיעה זו, לקבוע בו אמונה שיש בקרבו תכונת קודש. אם רק ידע זאת, יבוא מתוך כך לקיים את כל המצוות. אם עם ישראל אינו יודע שהוא קודש, אין כל סיבה שהוא יקיים את המצוות. אין סיבה שמלכותינו המתחדשת תבקש להמליך את ד', ולפי זה תתקשה גם להבין מדוע חזרנו לארץ. הציונות כיום איננה ממלאת את תפקידה, הואיל ואינה יודעת שהיא קודש, ולתפיסתה, אנו ככל העמים הכובשים.

הבנת קדושת ישראל מקדימה למצוות

מעשי האדם משפיעים על המציאות. הרב קוק מאריך לבאר כי ידיעה זו הינה מיוחדת לישראל⁴. התורה מלאה בדוגמאות לכך שכוחו של האדם ומסרו משנים את העולם. למעשה, כך היה החטא של האדם הראשון עם תוצאתו הידועה, וכן גם דור המבול השחית דרכו⁵, וכתוצאה מכך "השחית כל בשר את דרכו על הארץ"⁶.

3 ישעיה, מג', י'.

4 אורות ישראל ח', ח'

5 על פי בראשית, ו', יב.

6 בראשית, שם.

כמו כן "אם שמוע תשמעו", וכתוצאה מכך "ונתתי מטר ארצכם בעתו"⁷. מכיוון שהאדם אינו מודע לכך שפעולותיו משפיעות על המציאות, נגרמים מכשולים.

חוקי הטבע תלויים בחוקי המוסר. רצון הבורא אחד הוא, חוקי המוסר הם הנשמה וחוקי הטבע זה הגוף. "מוסר", הכוונה למוסר אלוקי, מוסר התורה, שהוא הביטוי המעשי הגשמי של רצון הבורא. חלילה לומר על הקודש שהוא מוסרי, הקודש הוא מעל לכל זה.

הביטוי לקודש הוא התורה, בה יש הרבה מצוות מעשיות שמתקיימות בעולם החומר. המהר"ל מאריך לבאר⁸ שהגויים לא מבינים איך המעשה החומרי מביא את הקודש. הם רואים לדוגמא, שהיהודים עושים הרבה סעודות, בשבתות וחגים, ואינם מבינים איך עניין זה מקושר בקודש. הם אינם מבינים ש"אתה קדוש", ואם עושים את רצונו אז הוא משפיע קודש. אם יש לאדם יראת שמים והוא יודע שהוא קודש, אז הוא מסוגל להופיע קודש על ידי מעשי מצוותיו. ולעומתו, אדם השומר מצוות, אך אינו יודע שהוא קודש - אין שום ערך למעשים שלו. אם אינו יודע שהוא קודש והוא מסוגל להופיע על ידי תורת הקודש את "אתה קדוש", אז אין לכך כל ערך.

כך נאמר בגמ' מסכת סוטה¹⁰: **"רבי אליעזר הגדול אומר: כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר - אינו אלא מקטני אמנה"**. כלומר, מי זה המבזבז את יומו, אדם שיש בו קטנות אמונה, "שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר". ממשיכה הגמ' ואומרת שיש גם הסבר לאומי לפסוק זה: **"והיינו דאמר ר' אלעזר, מאי דכתיב: כי מי בז ליום קטנות? מי גרם לצדיקים שיתבזבז שולחן לעתיד לבא? קטנות שהיה בהן, שלא האמינו בהקב"ה"**. כלומר, מי גורם לצדיקים לבזבז את שולחנם שלא ישתייכו לשולחן לעתיד לבוא "קטנות אמונה שהייתה בהם". שואל רבינו הרצי"ה, אם אין בהם אמונה, הרי שאינם צדיקים! אלא הוא מסביר שאלו צדיקים מאמינים מאוד בד' באופן פרטי דתי, שמוציא אל הפועל את רצון ד' במעשי המצוות, אך הם אינם מאמינים בקדושת האומה, הרי שאינם שייכים לגאולת האומה.

תפקיד הישיבות הוא לדבר על הדבר הזה, לא רק לדבר על שולחן ערוך אלא גם לדבר על כך שעם ישראל הוא קודש. צריך להיות ברור לנו שכאשר יהיה ברור לעם ישראל שהוא עם קודש, ממילא הוא יבוא ויקיים את המצוות. למעשה, כיום יש הרבה שומרי מצוות, 30% מעם ישראל שומר מצוות קלה כבחמורה, כמובן יש מדרגות בזה. עיקר העניין הוא שעם ישראל יבין שהוא קודש. מתוך כך יגיעו גם

7 דברים, יא', יג'.

8 דברים, יא', יד'.

9 תפארת ישראל, פרקים ו-ט'.

10 סוטה מח:

לקיום מצוות, ועל ידי המצוות תתרבה הופעת הקודש.

לאהבת אמונתנו

הרב צבי יהודה קוק זצ"ל כתב מאמר בעיתון הצופה, בשנת תשי"א, הנקרא "לאהבת אמונתנו", הוא מופיע בספרו "לנתיבות ישראל"¹¹. **"נקודת המוצא העיקרית של הדברים הוא החיוב ההחלטי, להעריך את דורנו ואת כל אשר לו, מבחינת ההיסטוריה השלמה שהיא תפיסת ההתגלות האלוהית המופיעה בו"**. בכוזרי, ישנן שתי אמירות בעניין מעלת עם ישראל. האחת היא שעם ישראל הוא "לב באומות", והשנייה היא שעם ישראל הוא מין חמישי¹². מה ההבדל בין שתי אמירות אלו? כאשר עם ישראל הוא כדוגמת הלב שבאומות, הרי שהגויים הם בעלי תפקיד שאר איברי הגוף, הראות, האוזניים והרגליים. בדרך זו יכולים אף הגויים לטעון את מעלתם שגם הם בבחינת "אשר בחר בנו". אך ההסבר העיקרי מלמד שעם ישראל הוא מין חמישי. לפי זה, עם ישראל הוא נבדל ואינו שייך לעולם הזה. הכוזרי נשאל ע"י החבר האם יש דבר במציאות מעל המדבר. אומר לו המלך: "לא! במציאות הגשמית שלנו אני לא מכיר משהו מעל המדבר". אומר לו החבר: "אם אגיד לך שיש אדם שלא אוכל ולא שותה ארבעים יום וארבעים לילה, ולא ישן, מה תאמר?" אומר לו המלך: "זה דבר אלוקי מלאכי. אני לא מכיר דבר כזה, אך אם יש דבר כזה הרי הוא שייך לעולם אלוקי מלאכי". בדרך זו שם ריה"ל בפי המלך את התשובה שעמ"י שייך לעולם העליון, ועם ישראל הוא השכינה. ספר אורות בא ללמד שעם ישראל הוא השכינה. ד' שוכן בעם ישראל בעובדת היותו רוצה לשכון בעולם, מתוך כך עם ישראל נמצא בהיכל ד'. זוהי עובדה מציאותית, עם ישראל חי את הקודש בכל ההיסטוריה שלו.

"שהיא תפיסת ההתגלות האלוהית המופיעה בו, כי יבינו אל פעולות ד' - ויבינו שנות דור, והדור הזה אשר בו יש לראות בעליל את דבר ד' הצדיק בכל הדורות". זה מה שנקרא "אתה קדוש". **"בינת אמת תמימה זאת היא נותנת את בהירות העמדה הממשית"** אם נבין שעם ישראל הוא קודש, נוכל גם לבקר ביקורת בונה. צריך למחות, וצריך לדבר נגד איסורי תורה, בצבא, ברחוב, באוניברסיטה ובשאר המקומות. אבל זה מוכרח לנבוע דווקא מתוך ההכרה שעם ישראל הוא עליון. ביקורת צריכה להיות במבט שאינו מחליש את הילד, לומר לו: "אתה אפס, אתה כלום, אתה חוטא, אתה פושע" אלו דברים מחלישים. לא ראיתי מישהו שיגיד שאלו דרכי חינוך. חינוך - מטרתו להעלות את הילד להראות לו מי הוא, וזה אפשרי מתוך עידוד אמיתי וריאלי. **"אשר על כן לא תתכן לראות בו**

11 לנתיבות ישראל, חלק ב', מאמר פז'.

12 מאמר ראשון, יט' מג'.

כהמשך המורשה של זמן הבית השני, רק שנאת חינום ולא עוד", חלילה שכן יהיה, כמו שהייתה שנאה גדולה בין הפרושים ועמי הארצות בימי בית שני. **"בשעה שיש כאן הופעת תורה וגאולה וכל גווניהן ודרגותיהן, ושתייהן כאחת במסירות נפש מופלאה, היא הנותנת את חוסן ההכרה הבוררה שלא להתבלבל בכל צללי הכישלונות והמאבקים"** יש הרבה כישלונות, ויש מהלך איום ונורא של אייזנקוט, אבל לא להתבלבל, גם הוא יהודי וגם הוא קודש. מתוך אהבת ישראל יש להורות את הקודש עם ביקורת והדרכה מעשית למצוות. **"אף מתוכם יש להתעלות ולהתרומם על כל ענייניה של הופעת-תורה-גאולה זאת, ושלא להתעלם על ידם ממציאות האור הגדול המתחדש, בפקודת מלך עולמים גואל ישראל, על ציון וירושלים וכל מקראיה."** הגישה הזו וההודעה הזו - **"היא הקובעת את ערכה המיוחד של תקופת זמננו, אשר הקץ המגולה, לאחרית הגלות ולראשית המשיח לעמנו ולעולמנו מתגלה בו, כהודעתם של רועי ישראל מאז, - ולפיכך כתיכון "קדושת הדבקות של כלל האומה" (כדברי המהר"ל בנצח ישראל, פרק יא)" היא היא המייצבת את עמוד האהבה הנאמנה, החובקת את כולנו ממקור הברכה העליונה".** כל האמירה של הצלת צה"ל אינה לעניין. אנחנו מצילים את צה"ל? אולי הם מצילים אותנו! הדבר שנדרש מאתנו לעשות זה לייצב את "עמוד האהבה הנאמנה החובקת את כולנו ממקור הברכה העליונה".

פסח, זה עניין של הבית. חנוכה הינו גם כן חג הקשור לענייניו של הבית, אבל בפסח אנו רואים עניינים הקשורים בבית, לדוג' אסור לצאת מן הבית חוצה. המדרש אומר כי במצרים היו שלושה מזבחות בזמן הקרבת קרבן פסח, המשקוף ושתי המזוזות שהיזו עליהם את הדם, היו כמו מזבח שגם עליו מזים את הדם. ישנה דעה נוספת במדרש שחולקת ואומרת כי היו ארבעה מזבחות, והיזו אף על "הסף" המוזכר במקרא, לשיטה זו "הסף" הוא אסקופת הפתח. הדעה הראשונה אומרת ש"סף" הוא מלשון ספים, דהיינו כלי. בזמן פסח מצרים היה איסור לצאת מהבית עד הבוקר. הבית שלנו הוא המזבח, הצורך במשכן הוא בעקבות חטא העגל, שאז הקדושה מתרכזת במשכן, בחוק, אבל במהות העניין עם ישראל זה "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". דברים אלו נועדו לבאר את היסוד העיקרי שאנו צריכים היום לפשט, זה היום מצוות הדור, כפי שכותב רבינו בתחילת מאמרו "החיוב ההחלטי".

אהבה רבה ואהבת עולם

"אהבת קודש זאת הנובעת מאהבת עולם ומאהבה רבה", ד' אוהב את כל בריותיו, ומתוך כך ברא את העולם, "עולם חסד יבנה". ד' אוהב את העולם, וזו כוונת

"אהבה רבה". צריך לראות את אהבת ד' בעולם, היא אהבתו לעולם ולכל ברייה. הוא אף מחייה את הרשעים, זו אהבה עליונה מאוד. **"אשר ממקור רוממות"** שם אהבת עולם ואהבה רבה, **"חכמתה של תורה ורוב חסדה"**, "עולם חסד ייבנה", "ותורת חסד על לשונה", **"משפע נותנה ומלמדה לנו, אהבת קודש זאת הנובעת מאהבת עולם ומאהבה רבה"**, המצוות לא נועדו להיות מכשול, אלא נועדו לבטא את מלכותו ע"י עם ישראל. וכמו שהמשנה אומרת: "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה לנו תורה ומצוות"¹³. המצוות לא נועדו כדי שנעשה על ידן תוכחות וטרוניות, אלא המצוות וכל רוח התורה היא כדי להמשיך את הקודש, **"לא זו בלבד שאינה מקלקלת את השורה, אלא שהיא מחזיקה אותה מתקנת אותה ומיישרת אותה, מאירה ומכוננת אותה"**. ידיעת אהבה זו נותנת חוזק, עוצמה ועמידה לכל אחד מישראל המכיר בה. אהבת עולם ואהבה רבה זו, אינה אהבה המקלקלת את השורה, אלא להיפך, היא מחזקת ומתקנת את עם ישראל והופכת אותו להיות כלי ראוי לקודש. תיקון, מלשון "קן ציפור"¹⁴, כלי, היא מיישרת את עם ישראל, מאירה ומכוננת אותו להיות כלי קיבול הראוי להשפעות הקודש. "לכונן" הוא מלשון "כך", שפירושו בסיס. לכיור בבית המקדש, שממנו היו הכהנים מקדשים את ידיהם ורגליהם, היה "כך". **"דווקא היא הינה הקובעת את זהותם והערכת האמיתית של כל הצללים"** רק ע"י אהבה, על ידי שנפיץ את הקודש, כך נגרש את הצללים - **"הנגעים, והמומים אשר בדור קדוש ונשגב זה, הביקורת, הדאגה והחרדה להם, סידור היחסים הנכונים אליהם"**, על פי זה, מתוך אהבת עולם ואהבה רבה - **"הטיפולים המתאימים להם"**, כל זה ייעשה מתוך הידיעה שאוהבים.

מצוות הוכחה לא תוכחה

המצווה מהתורה להוכיח, "הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא"¹⁵, נעשית אך ורק אם יש אהבה לאדם זה שמוכיחים אותו. כמו כן, רק אם הוא יודע בבירור שיש למוכיח אותו אהבה אליו, רק אז מותר להוכיח אותו. באופן כזה ההוכחה היא איננה תוכחה. הרצי"ה היה חוזר על כך שבחפץ חיים לא ניתן למצוא את המילה תוכחה, רק כלשון התורה "הוכחה". במסכת ערכין (טז:) ר' טרפון, ר' אליעזר ור' עקיבא, שלושה תנאים גדולים האומרים כי אין בדורנו מי שיודע להוכיח, וכן אין דור שמסוגל לקבל הוכחה. כאשר אומרים לו "טול קיסם מבין שיניך" הוא מחזיר ואומר "טול קורה מבין עיניך". להוכיח היום אין זה דבר פשוט. אבל אם יודעים שאוהבים אז זה ניתן.

13 מכות, פרק ג', משנה טז'.

14 דברים, כ"ו, ו'.

15 ויקרא, יט', יז'.

בבית הכנסת לפעמים רואים מישהו שהתפילין שלו אינם במקומם, יש לזהר מאוד איך אומרים לו, מבט לא נכון עלול לפגוע. לעומת זה, אם ברור שההערה מגיעה מתוך אהבה, הרי שהדברים מתקבלים, לדוג' לעיתים כשהולכים ברחוב רואים מישהו שהשרוך שלו פתוח, אומרים לו "אדוני, השרוך נעל שלך פתוח", הוא מיד עונה "תודה רבה!", הוא יודע שאין שום עניין אלא טובתו.

אם יודעים בבירור שהוא מכיר את שייכותו אל הקודש, ורצונו אל הקודש, אזי ניתן אף להוכיח אותו, אך אם הוא לא במקום זה אין להשמיע לו. מצוות הוכחה קשה מאוד היום, ייתכן שאב לבנו או רב לתלמידו מתאפשרת היא, אך ודאי בלי לבייש. יש לזהר במצוות התורה "ולא תשא עליו חטא"¹⁶, "ואהבת לרעך כמוך"¹⁷, ולא לשנוא, לא תיקום ולא תיטור, הכל זה בזה תליא.

כן אומר הרב "ודווקא היא הינה קובעת את זהותם והערכתם האמיתית של כל הצללים" שבדורנו ושבעצמנו. מתוך אהבה זו יש להתמלא בדאגה וחרדה, לאור הנגעים והמומים שבדור נשגב זה, אך זה צריך להיות בגלל שיש דאגה ליהודים אלה, ולא בגלל שדואגים לקיומה של התורה. מתוך דאגה כנה לאחר, יש לנסות להראות לו את אהבת ד' אליו, המתבטאת במצוות טובות ודרכים ישרות על מנת שהוא ישיג את האושר. בדרך זו ניתן לקוות שהוא ידע שיש דאגה ואהבה כלפיו, ומתוך כך מותר אף להוכיח. כמובן, נדרש גם יכולת הסברה נעימה.

לעולם יהא אדם ענוותן כהלל

"היא אינה נפרזת לעולם", אהבת עולם הזו ואהבה רבה, היא לעולם אינה מידה נפרזת, **"ואינה עניין של מידה מיותרת"**, זה הכוונה של "אהבה מקלקלת את השורה", אהבה זו אין לה סוף, **"לפי שכולה היא המשך של אותה החמלה והיתירה אשר ביסוד בחירת גורלנו העליונה"**. בברכת אהבה רבה שלפני קריאת שמע, קודם קבלת עול מלכות שמים, ישנה הודעה על גודל אהבת ד' לישראל. הודעת היות עם ישראל ראויים וקדושים שיכולים לקבל עול מלכות שמים. **"בהיותה נמשכת, ממידתו של הלל, להיות מתלמידיו של אהרן, המקודשת ממקור מצוות האהבה האמורה בתורה, משפע שלומה ועוז חסדה, היא" מידתו של הלל "עושה לנו את הדרכת המישרים" איך להישיר ולהדריך במישור "בחיי האדם היחיד והציבור" של עצמו ושל אחרים. מידתו של הלל מורה לנו את הדרכה איך ליישר את חיי האדם, "היא עושה לנו את הדרכת נתיבותיו" של היחיד והציבור. "הלל, כל דברו של אדוני מורי ורבי הרב זצ"ל על מאמר חכמינו ז"ל "לעולם יהא אדם ענוותן כהלל ואל יהא**

16 ויקרא, שם.

17 ויקרא, יט', יח'.

קפדן כשמאי: כי אין זה שולל את ערכו המקורי של שמאי, מידת קפדנות זו הייתה מתאימה לשמאי באופן מוחלט, אבל אין זה קובע שזה מתאים גם לנו, **"זה קובע את מסילת יושרו של כל אדם"** לא כל אדם מסוגל ללכת בקפדנות של שמאי, וכפי שאומרת הגמרא, "לעולם יהא אדם ענוותן כהלל ואל יהא קפדן כשמאי"¹⁸, אין לנסות להיות קפדן כשמאי, אין הצלחה בדרך זו, ולהיפך, ייתכן ריבוי שנאה. **"שהוא" כל אדם, "צריך בדביקות חכמים ותלמידים, לקחת לו לדוגמא את דרכיהם"**, וכמו כן ללמוד מהלל ומשמאי. חז"ל מדריכים ללמוד מהלל, כי אין מסוגלות להגיע לקנאות של שמאי. קנאות שמאי היא כקנאות פנחס. התורה ייחסה את פנחס "בן אלעזר בן אהרן הכהן"¹⁹, להורות שייחוס כזה יכול להביא לקנא לשם הא-ל, באופן שלם וטהור, אך לא כל אחד מסוגל לזה. ההוראה של חז"ל היא להשתדל להיות כמו הלל, **"אשר בתוך שכזה, יש לו להיות כמו הלל ולא כמו שמאי"** היא ההוראה להידמות לדרכי חכמי ישראל ולקחת אותם כהדרכה של קודש, על זה המשנה אומרת, כי יש לזיזר וללכת אחרי דוגמא שתתאים. **"כי אם מדתו של שמאי יש לה ערכה לעצמו"** לשמאי עצמו, **"ולמקוריותו היחידית, אך לדוגמא ולחיקוי לאחרים, כמה חמורה האפשרות של סטיית הטעות וההפרזה בה, הנה מידתו של הלל מוכנה היא לנו לדוגמא ולחיקוי לכל אדם, גם באפשרות ריבוייה וייתורה הנדמה כהפרזה"**, על מידתו זו של הלל אומר הרב כי ניתן להפריז מעבר למידה.

להרבות אהבת חסד

"לפיכך לעולם, בכל הזמנים ובכל הדורות", לפני כן כתב הרב עניין זה בהתייחסות לדור הנוכחי, דור גאולה, לעודד ולחזק, לתת את ההבנה שיש מגמה בתכלית לכל התיישבותנו בארצנו לכל התקבצותנו בתוכה, שזה אך ורק כדי להמליך את ד', ולהמשיך השפעת קודש מהר הבית ומהעם אל העולם כולו, עתה הרב אומר שזה מדובר גם כל הזמנים וכל הדורות. **"נקבעה בהדרכתה של תורה מידה נכונה זו, של אהבת החסד. אך היא לדוגמא ולמופת, אשר ממנה יראו וכן יעשו. על אחת כמה וכמה בדורנו ובזמנינו, של התגלות הקץ האלוקית של התלקטותנו לגוי אחד בארץ, בדבר ד' של החזרת שכירתו לציון והתרוממות קרנו בירושלים, עם גילויי פנימיות התורה, ומרחבי הליכותיה ועיצומה של תקיפות שלטוננו בישראל ופיתוח בצרונה."** כיום, הרבה לומדים את תורת הזוהר, הדבר מתרבה בישיבות, לאחר חמש עשרה ועשרים שנה של התגדלות בלימוד ש"ס ופוסקים. הרב ייסד את ישיבת מרכז

18 שבת, ל:

19 במדבר, כה, ז'.

הרב בשביל דבר זה, "התרוממות קרננו בירושלים", "עם גילויי פנימיות התורה ומרחבי הליכותיה, עיצומה של תקיפות שלטוננו בישראל ופיתוח ביצרונה".

למעשה, זהו היסוד שמודגש בכל המהלך של ליל הסדר. ליל הסדר הוא להראות לארבע בנים, וביניהם גם הרשע, שהם בנים. הרשע - יש להקהות את שיניו ולהוכיח אותו, אך למרות הכל הוא בן ומתוך עמדה זו צריך לגשת אליו. אם הרשעים הם אינם בנים, אז יש חוסר אכפתיות כלפיהם, ולא מטפלים בהם.

העמדה הנפשית כלפי עם ישראל, גם במצבים לא אידיאליים, צריכה להיות כמו העמדה של הקב"ה אל ישראל בכל מהלך הגלות. "והיא שעמדה לאבותינו"²⁰, העמידה של הקב"ה זה שמירת ההבטחה. הקב"ה עמד על ישראל בכל מהלך זמן הגלות. הגלות הייתה איומה והייסורים היו איומים, אבל הוא עמד כדי להציל את עם ישראל, כדי שנשמת ישראל תצא אל הפועל. עמידת ד' עלינו, עם כל הייסורים שהיו בגלות, אינה כמו העמידה של הגויים, שהם אינם עמדו כדי להצילנו אלא על מנת לכלותינו. אשור ומצרים היו שבט אפו של ד' בישראל, אלא שהם עשו תוספת מעבר למה שהיו צריכים, ועשו זאת כדי לכלותנו.

"הקדושה הכללית הציבורית שהיא מופיעה ומתבררת עכשיו יותר

ויותר," בזמנם של הרב קוק זצ"ל והרצי"ה זצ"ל, הדברים היו הרבה יותר חמורים מהיום. כאשר קוראים את הדברים שמתפרסמים ע"י הרב שלמה אבינר שליט"א, נכוחים לדעת שהדברים היו הרבה יותר חמורים. דברים קשים שנכתבו נגד התורה והמצוות, על ידי סופרים שעמדו אז בראש התנועה הצייונית, לא היה ניתן לסבול. הרב יצא במאמרים קשים נגד בנו של אליעזר בן יהודה, ובסוף המאמר הוא כותב לו "בלום פיך!".

הרב קוק זצ"ל הורה, דרכי חסד ודרכי אהבה. גם הרב קוק זצ"ל וגם הרצי"ה זצ"ל עמדו והוכיחו למי שהיה נדרש, אבל כולם ידעו שהרב קוק הוא כולו אהבה לעם ישראל, ולכן גם היה ניתן לקבל את דבריו. לעיתים נשמע ע"י יהודים חרדים שאומרים כי "אהבה של הרב קוק לעם ישראל מקלקלת את השורה", זה העביר אותו על דעתו. רבינו הרצי"ה אומר זה לא מקלקל את השורה.

"בבחרתנו מכל העמים, שהיא ברכת התחילה של התורה, המקיימת

את הארץ ואת יושביה עליה," "על מה חרבה הארץ, על שלא ברכו בתורה תחילה"²¹. המהר"ל מסביר שהם לא המשיכו קדושת ד' בתורה, ואז התורה הפכה ללימוד אונברסיטאי. הם לא למדו את התורה עם סיבתה, עם הקודש המשפיע, עם רוח הקודש של עמנו ושל רבותינו הפרושים. זה היה העוון של אותו הדור שהוא גם גרם אח"כ לעבודה זרה, לגילוי עריות ולשנאת חנם.

20 הגדה של פסח.
21 בבא מציעא, פה:

הרצי"ה מוסיף על פי דברי הב"ח²² כי "ברכה בתורה תחילה", זה "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו"²³, שזו הברכה העיקרית. הרצי"ה היה מסביר, ה"בחר בנו" הוא לפני "ונתן לנו את תורתו". כלומר, הבחירה הזאת של עם ישראל מכל העמים, מכוחה נתן לנו את התורה, והיא המקיימת את הארץ, זו קדושת ארץ ישראל המקדשת את יושביה עליה, **"כֵּן אַהֲבַת נֶצַח הַמִּקְפַּת וְכוֹלֵלַת אֶת כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁם יַעֲקֹב וּמְכוֹנָה בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל, אֶת כָּל הַנִּפְשׁ לְבֵית יַעֲקֹב, וְאֵת כָּל מִקְהָלוֹת רַבּוֹת עִמָּן בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְאוֹהֵב אֶת יַעֲקֹב"**²⁴, יש ביטוי איום ונורא, בהקשר פסוק זה, שעם ישראל שואל "במה אהבתנו?"²⁵. צריך להבין כי האהבה איננה תלויה בדבר. אם האהבה תלויה בדבר הרי זו לא אהבה, יש לאהוב את הדבר, לא את האהוב שהדבר בו. אלא אהבה זה להיות כמוך, להזדהות, להזדהות עם השונה, להתעלות ולאהוב את נשמתו. יש נשמה אלוקית המאחדת את כל ישראל, זה "ואהבת לרעך כמוך". האהבה היא לאהוב את האלוקי שבשני, ומתוך כך להראות לו שיש בו קודש. אהבה זו היא היכולה להמשיך את הקודש במעשיו, ולהביאו לקיום מצוות. רבינו מנחם רקנאטי אומר כי המילה "כמוך", עולה בגימטריא כמניין שם אלוקים. כן אומר רש"י: "ריעך וריע אביך אל תעזוב (משלי כז) - זה הקדוש ברוך הוא, אל תעבור על דבריו שהרי עליך שנאו שיעבור חבירך על דברך"²⁶.

אהבה זו היא שעשויה להביא את עם ישראל להמליך את ד' לעיני כל הגויים, ו"אז יראו כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממך"²⁷. מתוך כך יהיו הגויים מלאי הערצה לישראל, ייראו מפניהם, ירצו בירושת הארץ על ידם ובדבקות בדרכיהם. ד' אומר ליעקב: "ואוהב את יעקב", ויעקב אומר "במה אהבתנו?", הרי אין בי מעשים של צדקות בהם אני ראוי לאהבת ד'. אומר לו הקב"ה, "אני אוהב אותך וזה לא תלוי בשום דבר, האהבה היא בכך שאני מתגלה בתוכך, בזה שהקודש שבי מופיע בנשמתך". **"ומה הוא בחיים אף זרעו בחיים". לפיכך ערוכה ושמורה, קבועה וקיימת זו אמרתו הצרופה שבהזרחת קדשו של אדוני אבי ורבי הרב זכר צדיק לברכה כי עכשיו זהו חיובה של תשובת המשקל - כלפי שנאת חנים של החורבן - המוטל עלינו" היום "בפקודת עלייתנו אל בית חיינו, להרבות ולטפח בתוכנו אהבת חנים", באורות הקודש מופיע כשם ששנאת חנים החריבה את ביתנו כך אהבת חנים תבנה את ביתנו. "להשרישה ולהבליטה, ורק היא בפאת קדשה וחוסן שגבה, בגודל כוחה" של אהבה**

22 אורח חיים, סימן מז'

23 ברכה שלישית מברכות התורה

24 מלאכי, א', ב'.

25 מלאכי, שם, ב'.

26 שבת לא.

27 דברים כח', י'.

הזו **"והכרעת כפה, תגדיל תורה ותאדירה"**, זה יביא תורה ומצוות ורק כך נוכל להצליח, **"תעמיד מצווה ותקדש ד', תקים עדות בעקב, חוק ומשפט בישראל"**. דרך זו היא כמצוות מורנו ורבינו הרב צבי יהודה קוק זצ"ל. כך הוא אמר בשם אביו, וכך הוא באמת גם נהג. אכן, אהבו לשמוע תוכחות שלו, כי כולם היו באהבה ונאמרו בנועם ובשומת לב, לא בסגנון של שוק.

תגבורת אהבה בעת הזאת

הקלקול היום הוא מלחמת תרבות. אין זה דומה לקלקולים במערכת הכשרות, או לקלקול התפילין במקומם, אלא זה תרבות אירופה שנלחמת נגדנו. אם כן, צריך להרבות עוד יותר אהבת ישראל. יש להרבות היום יותר קדושה, ככל שהקלקול יותר גדול כך נדרשים יותר אנשים שמחזיקים בתורה שירבו לומר "אתה קדוש". בזמן הרצי"ה והרב קוק המצב היה הרבה יותר חמור מהיום, אז היו ניסיונות לקעקע את כל הקודש. המלחמה הייתה בעיקר בצדדים רוחניים, ומתוך כך גם בצדדים מעשיים. הציונים היו אידאליסטיים, סוציאליסטיים, ורצו לתקן את העולם. היו להם מידות של מסירות נפש שלא יאומן. ניתן לראות זאת מכך ששבע עשרה מיליון יהודים במלחמת העולם הראשונה לא הרגישו את מה שהם הרגישו. אלפיים שנה עם ישראל אינו הרגיש שהוא עם, ושיש לו מציאות ארצית של קודש. באותם הזמנים החלו להתעורר בהדרגה אותם רגשות, ובשנת ה"תור" כדברי הגר"א, החלו לחוש בכך גדולי ישראל, הרב קלישר, החתם סופר ור' עקיבא איגר, אבל באמת העם לא הרגיש את זה. הדתיים ואלה שאינם דתיים, לא חשו בכך, חוץ מהחלוצים, שהם הרגישו את זה. הם הרגישו שיש מציאות של קדושת ד' הצריכה להופיע ולהתקבץ בארץ הקודש. הנביאים כבר אמרו שככה זה יהיה, ואותם ציונים לא דיברו בשם ד'. להיפך, הם היו רחוקים משם ד', אך קודש נמצא במעשה ידיהם. כן כותב הרב קוק זצ"ל, וחוזר על כך פעמים רבות בספר אורות.

הרב צבי יהודה קוק, אינו אומר במאמר זה כי יש לשתוק ולא למחות. הוא אינו אומר כי אין לומר ולהדריך מהי הדרך הנכונה ולהוכיח עליה, אלא הוא אומר שיש לעשות את כל זה מתוך אהבה. זאת אומרת, יש לחזק את הילד ולא להחליש אותו, זה חינוך. הרב צבי יהודה מדבר דברים ברורים. חלילה לומר, שכיום השתנו הדברים, ואנחנו צריכים להילחם עבור המצוות ולא להזכיר את קדושת ישראל. אלא יש לעשות זאת בחכמה.

"ואם גם לכוונות היחסים בין פלגות ישראל בתפוצות הגולה, כה גדלו אזהרותיהם של רועי ישראל, גאונו וצדיקו - בעשרות השנים של מחצית המאה הקודמת," בה הייתה אסיפה גדולה של אגודת ישראל בוורשא.

באסיפה היה מי שהציע הצעה של הרב שמשון רפאל הירש, לעשות קהילות נפרדות, ולבקש מהגויים לקבל גושפנקא על כך שיכירו כי יש רפורמים ויש יהודים אורתודוקסים, והם נפרדים זה מזה. בבקשה זו הם גם יזכירו שהם לא רוצים שום קשר עם הקהילות הרפורמיות, וכל הכספים מהממשלה הגויית תהיה לכל קהילה לחוד. לאחר שדברים אלו הושמעו, קמו כמה מהגאונים הללו שכלל לא רצו לדון בזה, התבטאו בחריפות כנגד הצעה זו והדבר הזה נדחה ונשכח. הרב באורות מביא שהרצון להיפרד מישראל זה כמו האישה הזונה אצל המלך שלמה שאמרה לגזור את התינוק, והוא מוסיף שם שזה כמו עבודה זרה. ההיפרדות מישראל, ולא להרבות אהבת ישראל הינם בלתי אפשריים.

"נגד ההתפרדות והנגחנות ההדדית של איש ברעהו קבוצה ברעותה אפילו לשם שמים," בתקופת הרב שמשון רפאל הירש ההשכלה הייתה בכל תוקפה, והחלו להתגבש קבוצות של רפורמים שהתנגדו בכל תוקף לשמירת תורה ומצוות, אע"פ שהתכוונו לשם שמים. היום הרפורמים הם בקושי באמריקה, ולצערנו בארץ זה מתחיל לתפוס גם כן. אין ספק שזו מלחמה, אך ב"ה כיום יש תורה, ותורה גדולה, וצריך להילחם ולעמוד כנגד כך. אבל אך ורק מתוך אהבת ישראל. **"ביחוד התשובה הגדולה של הנצי"ב מוולוז'ין, זכר צדיק לברכה בספר תשובותיו "משיב דבר",** ששם כותב בפירושו **"העצה הזו קשה כחרבות, ודבריה החוזרים כמה פעמים בפירושו על התורה. והתשובה הגדולה של רבינו אליהו מקאליש זכר צדיק לברכה בספר תשובותיו, "יד אליהו" "חלילה לקרוא לעם רב אפיקורסים" וכמו ששתיים שלוש ערים אינן נעשות עיר הנידחת,"** חלילה לנו להתבטא ולדבר בצורה לא מכובדת בגלל סטיות ובגלל אנשים שיש להם דברים שמהופכים. צריך לדעת שבכל זאת מדברים על ציבור בישראל, ויש לעשות זאת בקדושה ובאהבה. **"ועל אחת כמה וכמה בקדושת אחדותה של הארץ של תורתה ובנייתה, תקומתה וגאולתה. ואם תמיד בכל הזמנים,"** גם בזמני הגלות, **"ובכל הדורות, קיימת הדרכתה הנצחית של תורת ד' כדברי הגאון הקדוש מאוסטרובצה ר' מאיר יחיאל זכר צדיק לברכה במכתב אשר תחת ידי כי פירסמה פנחס בן אהרן" דהיינו התורה ייחסה את פנחס "בן אלעזר בן אהרן הכהן", "כי אם כי היו גדולים וקדושים לא היה שום אחר ראוי לזה לקנא קנאת ד' צבאות" - הנה בפרק נורא ונשגב זה, של זמנינו ומקומו, על אחת כמה וכמה קיימת היא אזהרתו של האי סבא קדישא האדמו"ר מצוקרטוב ר' ישראל זכר צדיק לברכה, אשר באצילות דעתו, בשיחה מפורטת על ענייני יהדות בארץ ובתפוצות הגולה חזר לי כמה פעמים (בשנת תרצ"א): "רק לא בקנאות, רק לא בקנאות" תקום היהדות הנאמנה בארץ, תתקיים ותתחזק."** מתוך

זה הרב מדריך אותנו לא להשתמש בסגנון דיבור של שוק, במילים גסות ובמילים פוגעות.

הקנאות והרתחנות השוקית

"אמנם, אהבת האמונים הגמורה לתורה ולישראל, בכל שיעור הקומה של כל הגוונים והחלקים, היא מגלה את ערכה האמיתי של הקנאות בטהרתה ובתמימותה." לא כל אחד יכול להיות כמו פנחס או כמו שמאי, **"הקנאות הרתחנות השוקית, כמו כל מגמה של השתלטות כפייה אנושית בחיי החברה, הרי היא ביטוייה של חולשת הנפש ודלות הרוח של חוסר היכולת להשפיע"** יש לנו להזהר מלהשתמש במילים גסות ובוטות, בפני אסיפות המתפרסמות בכל העיתונות והתקשורת. דמנו רותח בקרבנו על כל מיני דברים נוראיים שמתרחשים כיום ברחובות ובכל מקום, אבל יש לנו לדעת שעם ישראל הוא קודש והוא צריך הרבה חינוך. עם ישראל חזר מהגלויות פגוע עם הרבה דעות של גויים, ויש כמה מערכות הדורשות תיקון. במיוחד מערכת משפט במדינה צריכה תיקון, וכמו כן מערכת החינוך. אבל לא בדרך הקנאות הרתחנות השוקית. כמו כל מגמה, לא רצוי לנסות לכופ על השני.

הרב צבי יהודה זצ"ל, היה חבר בליגה נגד כפייה דתית, הוא חתם איתם ואף אחת האספות הייתה אצלו בבית. למעשה, לאחר זמן מה הוא ראה שהם מדברים רק נגד הדת ואז הוא עזב אותם. אז הם שאלו אותו "מדוע?" והוא אמר להם "לא שיניתי את דעתי, אני נגד כפייה בכל דרך, אתם מדברים רק נגד כפייה דתית, אני גם נגד כפייה אנטי דתית". הם הודו לו והוא עזב אותם.

"לשכנע לקיים באמיתתה את מצוות ההוכחה, (כלשונו של מן החפץ חיים זכרונו לברכה)" זו לא מצוות תוכחה אלא מצוות הוכחה. **"לעומת זה תוקף האהבה הזאת הוא ביטוייה של גבורת הקודש העצמית ובריאות התוכן הפנימי, ומתוך כך קובעת היא את העמדה, האישית והציבורית, ההגונה והחשובה, הברורה והישרה, האמיצה והחסונה. ולפיכך הבחנת השפיטה השייכת להנהגה משיחית בישראל, היא זו של "מריח ודן", "והריחו ביראת ד", המשיח יהיה לו תכונה של יכולת הבחנה רוחנית בחוסר הקדושה והצדקות של מי שהוא דן אותו. על ידי שמריח את הריח הלא טוב שעולה מגופו. צריך להגיע לכך שלא רק המעשים יהיו נכונים, אלא שגם ניטהר מהסירחון של הבשר, זהו מהלך שבסופו מגיע לתחיית המתים, בו הקודש יופיע בכל פרטי הפרטים. הבחנת השפיטה זו, השייכת להנהגת המלכות המשיחית בישראל, היא בחינת "מריח ודן", "והריחו ביראת ד".**

“כי הצדק אזור מתניו, והאמונה אזור חלציו”, ומתוך זה “ולא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ד’ כמים לים מכסים”. הרצי”ה קוק זצ”ל היה מסביר שהרי אי אפשר לכסות דבר על ידי הדבר עצמו, יש כלי ויש מכסה, שהם שני דברים לחוד, אז איך ייתכן שהמים מכסים את הים? הרי הים זה המים! הוא לא הסביר שהים זה הקרקעית, אלא הסביר שזה פשט הפסוק “ולא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי”, מדוע? כי מלאה הארץ דעה את ד’ כמו המים שהם הים. עד כדי כך שיהיה כתוב קודש לד’ אפילו על מצילות הסוס במהרה בימנו, ומתוך אהבת ישראל נתקדם ונצליח בתחיית עם ישראל באהבה.

להתחיל מבראשית

הרב אביב צוברי

תמיד הנני עומד אצל ההתחלה

בפנקס מתקופת ירושלים²⁸, כותב הרב "ומה היא תשוקתי התדירית, יותר טוב לומר טבעי הקבוע, טבע נפשי ומהלך רעיוני? רק להתחיל מחדש מבראשית! תמיד הנני עומד אצל ההתחלה. הידיעות הבודדות והמסובכות, לא ירחיקוני לעולם מהנקודה הראשית שהכל תלוי בה. יוכל להיות שיש כאן מן החולשה של פחד מההתרחבות היתרה, אבל אי אפשר כלל לומר שאין כאן גרעין של כשרון טמיר המושך אותי להתעמק בבראשית, בהתחלת הכל, ביסודיות ההווה, ברז המציאות, באידיאל האידיאלים, במרום וקדוש".

מן הרב כותב את הדברים לעצמו, ונראה כי לאור הברורים שאנו נתבעים אליהם בדור הזה, יש פה גם קריאה אלינו. זוהי קריאה שקוראת לנו לחזור וללמוד את הדברים הפשוטים, לחזור על הראשונות. יש נטייה לאדם לנסות ללמוד דווקא דברים חדשים, הסקרנות תובעת מהאדם ללמוד ולהיפגש עם ידיעות שהוא עדיין לא פגש. אך יש לעכב את התביעה והסקרנות האלו, ובגבורה ללמוד וללמד את יסודות האמונה הבסיסיים, כי עליהם עומדת כל האמונה והתרבות שלנו.

הרב שואל "ומהי תשוקתי התדירית, יותר טוב לומר טבעי הקבוע, טבע נפשי ומהלך רעיוני?" ועונה "רק להתחיל מחדש מבראשית!". כלומר יש להיפגש עם היסודות הבסיסיים, הראשיתיים, אף על פי שזה נראה מתאים יותר לתחילת דרכו של האדם. עניינים אמוניים יסודיים אלו צריך לחזק. "תמיד הנני עומד אצל ההתחלה". "הידיעות הבודדות והמסובכות", כלומר, ההיפך מהידיעות הכלליות והפשוטות. הידיעות הבודדות ולא הכלליות, הידיעות המסובכות ולא הפשוטות, "לא ירחיקוני מהנקודה הראשית שהכל תלוי בה", אל הנקודה הזו הרב שואף תמיד לחזור, ואלה הוא מכוון אותנו להתעורר ולהיפגש עמה. "יוכל להיות שיש כאן מן החולשה של פחד מההתרחבות היתרה", פחד מהתקדמות, התפרטות והעמקה, "אבל אי אפשר כלל לומר שאין כאן גרעין של כשרון טמיר", יש כאן כשרון פנימי ואמיתי שדווקא אליו

28 נקרא גם "פנקס ירושלים הגדול", הרב רשם אותו בשנים תרפ"א-תרפ"ג, בהם היה כבר בירושלים.

אנו צריכים להיחשף, והוא **"המושך אותי להתעמק בראשית, בהתחלת הכל, ביסודיות ההווה, ברז המציאות, באידיאל האידיאלים, במרום וקדוש"**.

ההתחלה ממנו לא מאתנו אנחנו

היסוד עליו בנוי ספר הכוזרי, מתומצת בלשונו של ר' יהודה הלוי: **"...והיא אשר נכתבה לנו וחוייבה עלינו להאמין בה ולהודות עליה באהבת עולם אהבתנו, כדי שניציר בנפשנו שההתחלה ממנו, לא מאתנו אנחנו"**²⁹. כלומר הידיעות הבראשיתיות, מחייבות אותנו לעמוד על האמונה הזו שההתחלה היא מאתו ולא מאתנו. הבלבולים מתחילים להיווצר כאשר האדם חושב לעצמו שהוא צריך ליצור ולחדש להמציא דבר שלא קיים. הסגולה של ישראל היא הראשית³⁰, להיפגש עם הכלל והיסוד של הכל, עם אמונת ישראל הפשוטה והעמוקה. הסגולה האמונית הזו היא הדבקת הפנימית שלנו עם יוצר הכל.

הרמב"ם כותב בתחילת ספרו היד החזקה: **"יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו"**³¹. לחזק את היסוד הזה בנו, והיא בעצם התביעה של הרב להתחיל מחדש מבראשית.

האמונה בחידוש העולם יסוד למוסר

"להתחיל מחדש מבראשית", קורא לנו גם לגשת לפסוק הראשון בתורה, "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ". התורה באה ללמד אותנו יסוד אמוני בדברים אלו. וכך כותב הרש"ר הירש בתחילת ביאורו לספר בראשית **"בראשית כל הויה היה אלוקים הבורא. או, אם נוסיף לנשוא את שני המושאים: מהתחלה ראשונה ברא אלוקים את השמים ואת הארץ. מכל מקום, "בראשית" מבטא את העובדה, שלבריא את אלוקים קדם האין"**, כלומר, קודם שהחליט הקב"ה לברוא את העולם לא היה דבר. **"ושמים וארץ נבראו רק במאמר ד'. כך השמיענו הכתוב, שהעולם נברא יש מאין. והרי כאן היסוד לאותה הכרה, שהתורה מבקשת לנטוע בליבנו. היפוכה הוא האמונה בקדמות העולם שהוא יסוד מוסד להכרה האלילית עד עצם היום הזה"**. היפוכה של ההכרה

29 ספר הכוזרי מאמר ב, נ'.

30 כפי שכתוב במדרש, אוצר מדרשים (אייזנשטיין) מעשה בראשית ומעשה מרכבה [המתחיל בעמוד 313 ד"א בראשית: "אל תקרי בראשית אלא ברא שי"ת מלמד שלא ברא הקדוש ברוך הוא את העולם אלא בשביל שלשה שנקראו ראשית ואלו הן תורה ישראל ויראה."

31 הלכות יסודי התורה, פרק א', הלכה א'.

שקודם הבריאה היה אין, זו התפיסה של הקדמות. מדוע השלילה הזו של קדמות העולם? **"אולם אין היא רק שקר מיטאפיסי, תיאור קוסמוגיני הנוגד את האמת, אלא גרוע מכן, אמונת הקדמות, חותרת תחת כל מוסר"**, כשאנו באים להעמיד את האידיאולוגיה הזו שהעולם הוא קדום אנו באים להרוס את כל התביעה של האדם להיות מוסרי. **"אמונת הקדמות חותרת תחת כל מוסר, והיא כופרת בכל חירות בא-ל ובאדם."** אין חירות לא לא-ל ולא לאדם, **"אם חומר העולם היה קדום, יכול היוצר לעצב מן החומר שניתן לו - לא את העולם הטוב בהחלט, אלא רק את העולם הטוב יחסית"**. כלומר, אם חומר העולם היה קדום, והבורא היה בורא עולם על בסיס קדמות, במצב כזה בורא עולם מחויב בבריאת העולם להתחשב או להתבסס על גבי אותו חומר קדום, מה שלא מאפשר ליצר לעצב את החומר של העולם לעולם הטוב בהחלט. התורה היא סדר העולם והמציאות³², והקב"ה ברא את העולם יש מאין, "אסתכל באורייתא וברא עלמא"³³, "בחכמתא ברא עלמא"³⁴. התורה היא המוסר המוחלט שעל פיה העולם כולו ואנחנו צריכים להתנהל ולהתיישר. במציאות כזו של בריאת עולם על בסיס קדמות, היה מצב בו הבורא היה יכול להביא את העולם לידי מצב של תיקון מסוים על גבי המציאות הקדומה, אך לא היה תיקון מוחלט, רק טוב ביותר יחסית. במציאות כזו כביכול אין לרבש"ע חופש גמור, ואם אין לו חופש גמור אז גם לבני האדם אין חופש וחירות רצונית, הוא לא ברא אותם עם החופש הזה. **"כל רע טבעי, ומוסרי, היה נובע ללא תקנה מחסרונו של החומר"**, אם היה איזה שהוא חוסר מוסרי בעולם, למה להתגבר עליו ולהתמודד אתו? הרי מה שהתורה קוראת לו "חוסר מוסריות", אולי הוא בעצם המוסריות של החומר הקדום.

הרב קוק זצ"ל, מברר את העניין הזה בספרו מוסר אבין³⁵. הוא אומר שהכפירה הפילוסופית הזו שהעולם הוא גם קדום וגם נברא, היא משחררת את האדם מהתביעה להיות מוסרי. כיוון שאם מתחשק לאדם לגנוב או לרצוח והתורה אוסרת עליו, הרי שיכול האדם לטעון "אולי החשק הזה נובע מיסודו של החומר הקדום? החומר הזה הוא קורא לי דרך יצרי הגוף ותאוותיו!". החומר הקדום הוא זה שקורא לאדם לרצח, לאונס או לתאוות. **"הא-ל בעצמו לא יוכל לגאול את העולם - לא מן הרע הטבעי ולא מן הרע המוסרי"** הואיל והוא כפוף לחומר הקדום, **"אין הא-ל אדון על חומר העולם, - ואף האדם איננו אדון על גופו"**. כי הגוף הוא מכריע, הוא שייך לחומר הקדום. גם אם יש לאדם רצון אלוקי נשמתי שמורה לו ללכת על פי מוסר מסוים, הרי הוא לא מוסר מוחלט, כי המוסר הזה הוא מוסר יחסי, ביחס למוסר של הגוף ביחס לגוף הקדום, והאדם

32 מהר"ל, נתיב התורה, פרק א'.

33 זוהר, פרשת תרומה, דף קס"א, עמוד ב'.

34 תרגום ירושלמי, בראשית, א', א'.

35 מוסר אבין, ב', ה': "וכן הכופרים האומרים... וא"כ א"א כלל לדבריהם לבוא לתכלית שלמות הרצון."

כפוף אליו. "החירות תעבור מן העולם, והכרח עיוור ונטול תקווה ישלוט בעולם, בא-ל ובאדם. ואת חשכת ההכרה על הא-ל, העולם והאדם תאיר התורה בפתח דבריה "בראשית ברא אלוקים". כדי שלא ניתפס לדעה המאמינה בקדמות, מלמדת אותנו התורה כי אין הדבר כך. אלא "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ", וכל האמור לאחר מכן, תלוי ועומד במילים אלה. "הכל, חומר וצורה של כל הווה, נברא על ידי בורא חפשי וכל יכול. והבורא עודנו שליט בחירות על החומר והצורה של כל הווה, על הכוחות הפועלים בחומר על החוקים שעל פיהם הם פועלים ועל הצורות שהם יוצרים. שכן, רצונו של הא-ל החופשי והכל יכול - הוא שברא את החומר והפעיל בו את הכוחות הללו, הוא שהציב את החוקים, שעל פיהם יצורו צורות." בהשקפת העולם הבראשיתית שלנו שהעולם הוא יש מאין, אנו אומרים "וכדרך שהוא שליט על עולמו, כן השליט האדם על עולמו הקטן". גם האדם נברא בצלם אלוקים, ועל העולם הקטן שלו, על הגוף ועל הנפש שלו מוטלת הדרישה שישלוט בהם. האדם צריך להכריע את החיים על פי אותו רצון אלוקי שטבוע בו. "מהווייתו החופשית" של אלוקים "נפח בו" באדם "ניצוץ, למען ישלוט בחירות על הגוף וכוחותיו. כך ברא את האדם בצלמו, בצלם חפשי של הא-ל החופשי. וכצלם אלוקים הניח את האדם בעולם המסור לשלטונו הכל יכול. העולם שנברא "בראשית" איננו הטוב ביותר במסגרת הנתונים, אלא הוא העולם היחיד הטוב." אין הכרח, אין שיעבוד ואין כפיפות למשהו קדום, אלא זהו העולם הכי טוב שיכול להיות, בחומריותו, וברוחניותו. "עולם זה על כל מגרעותיו המדומות - תואם את תכנית החכמה של הבורא, היה לאל ידו לברוא עולם אחר, אילו עולם אחר היה תואם את רצונו. האדם שנברא בראשית על כל מגרעותיו המוסריות מסוגל להשיג את השלמות המוסרית שהבורא הציב לפניו." במסגרת העולם אליו נולדנו אנו צריכים להיות מלאי אמונה בראשיתיות הזו "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ", וכדברי הרב אנו רוצים להתחיל מבראשית, כלומר להפנים את האמונה הזו שהעולם הזה הוא נברא, שהעולם הוא הטוב ביותר. ואנו כבני אדם, צוינו לשעבד את רצונו והווייתנו לטוב המוחלט הזה. הטוב הזה הוא מוסר אלוקי טוב ומוחלט. הקב"ה אינו בא בטרונאי עם בריותיו³⁶, הוא לא זרק את בני האדם לעולם עם ציוויים שהם בלתי אפשריים. אלא הוא לבדו ברא את העולם, משגיח על העולם, מולך על העולם, ומבקש מאתנו להמליך אותו עלינו גם כן. "האפשרות לחטוא היא חלק מהשלימות המוסרית", יש בחירה חופשית, "שכן היא תנאי יסוד לחירותו המוסרית. ושניהם העולם והאדם, ישיגו את המטרה העליונה של הטוב", אין להתיימש מהיכולת להגיע אל השלמות

שהעולם נתבע להגיע אליה. רבש"ע ברא את העולם, והעולם והאדם ישיגו את המטרה העליונה **"שלמענה נבראו שניהם: כי הא-ל שהציב מטרה זו להם, ברא את שניהם לאותה מטרה על פי רצונו החופשי שאין מעצור לפניו. היה לאל ידו לברוא בריאה אחרת, עולם אחר ואדם אחר, אילו היה דבר זה מקדם את המטרה שהציב לפנייהם בחירות"** אבל הוא הציב לפנינו את המטרה של העולם הזה שהיא התגלתה לנו בתורה, ואנו נתבעים אליה.

מתוך דברי הרב ש"צריך להתחיל מחדש מבראשית", וכן מתוך דברי הכוזרי שבאמירת "אהבת עולם אהבתנו" עלינו לכוון שההתחלה היא מאיתנו ולא מאיתנו, כמו כן מתוך הפסוק הראשון של התורה ומתוך דברי הרש"ר הירש הנ"ל, עולה כי יש טבע, יש תכונה אלוקית הטבועה במציאות. טבע אלוקי מוסדר ויציב.

כל הבלבולים והסיבוכים שאנו נפגשים איתם בתקופה האחרונה נולדים מחוסר האמונה לגבי הבראשיתיות הזו.

הטראנס של משטר המגדר

לפני ארבעה חודשים, פורסם מאמר "הטראנס של משטר המגדר". המאמר פורסם בכתב עת אמריקאי, ע"י אישה בשם קטרין קרסטן. המאמר תורגם לעברית ע"י צור ארליך, והוא פורסם לפני כחודשיים בכתב עת בשם "השילוח". הבעייתיות שהיא מעלה במאמר, כמו כן הניתוח שלה מאין הדברים מגיעים, עשויים לעזור לנו גם כן וממילא גם מציאת הדרך איך מטפלים בזה.

במאמר הזה היא מנתחת את השינויים שחלים על בית ספר כאשר הטרור של האידאולוגיה ההרסנית של חסידי האידאולוגיה המגדרית משתלט ומחלחל לתוכו. "זהות מגדרית" היא שיש לאנשים אידאולוגיה המתאפיינת באי התאמה מגדרית. דהיינו, אותם אנשים נולדו על פי איך שרוב העולם מגדיר אותם, על פי איברייהם, זכר או נקבה, אבל לטענתם יש להם זהות, התנהגות ותחומי העניין שלהם לא תואמים את הציפיות החברתיות המסורתיות המקושרות במין המיוחס להם מלידתם. לטענתם דבר זה מתחיל עוד מהיות אנשים אלה ילדים, הם נולדו כזכר או נקבה, אך הילדים האלה פיתחו התאמה מגדרית אחרת. הביטוי המגדרי הזה יכול אפילו להשתנות בהתמדה, כלומר כל חמש שנים, עשר או עשרים שנה הזהות המגדרית יכולה להשתנות, מאחר וכל הזמן נבדקת זהותם של האנשים מחדש. כל שלב נתון בחיים אתה מברר מי אתה ולאן אתה שייך. אם אני זכר או אני נקבה, מי אני ומה אני. ילדים בגיל הגן והבית הספר, מורעלים בהגדרות מכובסות, כמו "היופי בהיות אתם עצמכם", מחייבים אותם לקרוא ספרות ילדים על ילד שמבטא את העצמי האמיתי שלו דרך לבוש ומשחקים שמבחינה מסורתית הם

מאפיינים ילדות, ילדים מגיל גן זוכים להתאמות. כשיש ילדים שמתקשים קצת בלימודים, יוצרים עבורם התאמות לימודיות. כמו כן, אנשי האיידאולוגיה המגדרית תובעים מבתי הספר לארגן התאמות מגדריות לילדיהם. כך נדרש מבתי הספר עבור ילדים שההורים שלהם החליטו על פי טענתם שיש להם את 'הטראנס של המגדר'. על פי טענות הוריהם אם יש בן שאוהב דברים של בנות, או בת שאוהבת דברים של בנים בית ספר מחוייב לתת לו התאמה מגדרית, הדבר מתבטא בכך שכל הילדים בכיתה צריכים ללמוד להתרגל איך לדבר אליו, השירותים בבית הספר גם הם צריכים להשתנות, הוא יכול להיכנס לשירותים של בנות או היא להיכנס לשירותים של בנים. כמובן, התנועה האיידאולוגית הזו צועדת בחסות דגל הקידמה והחשיבה הנאורה. ההמון השפוי והנורמלי יודע שהטענה היסודית הזו שהאדם יכול לשנות את מינו זה שקר גלוי. החולי נפש האלו מגבירים את המחלה שלהם על ידי הטיפול באיידאולוגיה הזו. במקום לטפל בה באופן שהם ימתינו מעט או שהם ישכיחו אותה מילדיהם, להיפך- הם מעצימים את זה, הם מתחילים לתת להם הורמונים מגיל ילדות לזרות המגדרית ההפוכה ממה שהם נולדו. המדע יודע לצייר לנו שכל תא בגוף מעיד על מינו. בכל תא מצויים כרומוזומי XY, אצל זכרים, וXX אצל נקבות. המין של האדם לא מתייחס מרגע לידתו, בעוד שהוא עובר במעי אמו או יודעים שזה זכר וזה נקבה. הנקבה יולדת צאצאים, והזכר הוא המין שמפרה את הנקבה. אין שום דרך מקובלת נוספת למיין באופן ביולוגי את המינים.

איך זה קורה שמדינה כמו אמריקה, שהיא גאה כל כך בנאמנות שלה אל המדע, נופלת בפח זה? את אותה שאלה נשאל גם את עצמנו, עם כל התרבות שמחלחלת אל תוכנו, איך זה שאנשים שהם כ"כ נאמנים למדע, איך הם נופלים טרף לפני איידאולוגיה שמיוסדת על טענת שקר, שהאדם חופשי לבחור את מינו? כל זה קשור כמובן למערכה שדוחפת לנישואים חד מיניים, שאישה תתחתן עם אישה ושאישה יתחתן עם איש, שניהם נובעים מאותו מעין פילוסופי, מעין פילוסופי זה מגלם שינוי קיצוני בתפיסת האדם בחברה שלנו. במשך 1600 שנה, כל תרבות המערב הייתה נאמנה לתפיסה שאלוקים ברא את האדם, גוף ונפש. והוא ברא את האדם גוף ונפש מתוך מחשבה וכוונה שיש מטרה וסדר לעולם, ויש תכלית. האדם הוא בריאה שיש לה גוף ונפש בעלת תכלית, סדר ותרבות. אח"כ התחילה להתפתח השקפה שמשלתת במהירות על המערב והטענה של האיידאולוגיה הזו שאין מקום לאלוקים בעולם ולתכלית בטבע. כלומר, אלוקים נזרק מהאיידאולוגיה ומהתרבות, והתכלית גם כן הפכה לדבר פרימיטיבי. במקום הנשמה שאלוקים ברא, החליפו זאת בביטוי שנקרא "העצמי". הפילוסוף פיליפ פרייפ אומר "**העצמי הצף בחופשיות פטור ממגבלות המציאות**", אם אני

נברא ואם יש אלוקים ואם יש סדר ותכלית, אז אני לא בן חורין אמיתי, אבל ברגע ש'העצמי' הוא מרכז החיים, הוא פטור ממגבלות המציאות אין משהו מציאותי שמכריח אותי עליו הוא אמור מעתה לעצב את זהותו בכוחו היוצר של הרצון.

אחד העם כותב במאמרו פרשת דרכים עקרון היונק מהאידיאולוגיה הפילוסופית הזו. אחד העם מסביר במאמרו כי היהדות שהייתה בכל משך תקופת הגלות, התורה והמצוות, היא בעצם תוצר של יצר הקיום הביולוגי של העם. כלומר, אין אלוקים ואין תורה, אלא היצר הביולוגי של העם הוא בונה את דפוסי ההתנהלות וההתנהגות והמוסריות על פי מה שמתאים. הרי שאם בגלות במשך 2000 שנה התאים לנו לשמור שבת כי "השבת שמרה עלינו", ואחרי 2000 שנה אנחנו כבר לא צריכים את השבת, אז כבר לא שומרים אותה, מאחר ואין העניין מתחיל משבת, אלא זה מתחיל מהרצון הביולוגי של העם איך לשמר את עצמו. ואם יש דברים אחרים שמסוגלים לשמר את עצמנו אז אין צורך יותר באותם דברים של הגלות, זה "העצמי".

ההשקפה הזו רואה את האדם ואת גופו כטאבולה ראזה, כלומר לוח חלק נטול תכתיבים מוקדמים, והלוח החלק הזה מחכה שהזהות תצויר על גביו כחומר ביד הרצון, עד כדי כך שככל שהעצמי החדש של האדם מנוגד יותר לטבע, ככל שהאדם יותר מתכחש למה שהעולם מגדיר אצלו לטבע, ככה הוא יכול לטעון יותר לאותנטיות, ככה הוא יכול להיות יותר יצירתי, וככה הוא הולך ומגלה את "העצמי" שלו. אופנת הקעקועים והפירסינג, זה חלק מהעניין - "הגוף שאתו נולדתי - אף אחד לא יקבע לי שכך צריך להיראות הגוף!", ולכן אפשר לעשות, קעקועים וחורים וחריטות, התשוקה הזו להשתחרר מהנתונים האנושיים הטבעיים, היא בעצם מה שדוחפת את כל האידיאולוגיה הזאת של המגדריות, "מי קבע שאני זכר?", בגלל שאמרו להורים שלי "מזל"ט נולד לכם בן?", מי קבע שהיא נקבה? וגם האיברים לא קובעים! התחושה וההרגשה היא זו שקובעת. מה הבעיה שעומדת מול בעלי אידיאולוגיה זו? מול אידיאולוגיה זו עומד איום גדול ביותר והוא הטבע וההיגיון הפשוט. לכן בעולם החלומות הדמיוני הזה עומד עקרון ראשון שמולו עומד לרועץ הטבע וההיגיון. לכן הם אומרים הכלל הראשון הוא "אי הכרת המציאות".

כאשר עומד דוקטור ומרצה על כך, שכל האימונים שעושים כיום בצה"ל כדי להכשיר חייל קרבי ליחידה קרבית ממוצעת, היא בעצם דרישה מוגזמת, הנורמה והרף המבצעי נקבע באופן מוטעה ממה שבאמת צריך בכדי להיות לוחם, כלומר כדי להיות לוחם בצה"ל דרוש הרבה פחות ממה שנדרש, עד עתה כנראה רצו לבנות אנשים חזקים יתר על המידה הנצרכת, אבל אם יבנו רמת אימונים נורמלית כמו שחייל רגיל צריך להיות, אז זה מתאים אף לבנות, זה נקרא לחבוט את הראש בקיר ולא להכיר את המציאות. אם מישהו יבוא לבקר את האידיאולוגיה

הזו על ידי הפניית תשומת הלב אל המציאות, יאמרו להם: "תראו יש נתונים! יש סטטיסטיקות", הוא מיד יותקף בהשתקה דיקטטורית או במאמץ אדיר לשלול את מהימנותו של המבקר. כי אם חלילה נתחיל לשמוע את קולם של המבקרים, אז כל עולם הפנטזיות של התת תרבות האידיאלוגית הזו ייעלם מן העולם. הדגל שבו הם מנופפים הוא "זכויות האדם", מי שמבקר אותם הוא "קנאי, פרימיטיבי", אם יציקו להם באמונתם הדמיונית והאידיאלוגית בהם הם מאמינים מיד הם יעוררו את כולנו לציורים של סבל והתאבדויות.

לפני שלושה שבועות, בסוף הזמן, בא לפה בחור ישיבה, שרצה לדבר עם הרב אבינר, לשכנע אותו ולהסביר לו בעניין מסויים. הרב לא היה באותו יום בישיבה. הוא בא אלי והתחיל לדבר איתי, וניסה לנתח ולהסביר לי מה זה תורה שבע"פ, ומה זה רבנים, וכמובן כל זה היה רק הכנה להמשך, ולבסוף הוא אומר לי כך, שהוא יושב כבר כמה חודשים עם החברותא שלו והם מבררים את הסוגיה של נטיות הפוכות אצל גברים וגם אצל נשים, וההתבררות שנוצרה אצלו ואצל החברותא היא שהוא רוצה להפגיש את רה"י שלו עם עוד רה"י נוסף שהוא גם סומך עליו, ועוד פסיכולוג ופסיכולוגית, והם רוצים להגיע למסקנה שאם הקב"ה ברא אנשים שיש להם נטיות הפוכות וזה הטבע שלהם אז הרבנים צריכים להיות אמיצים ולהתיר להם משכב זכור. ואת כל זה הוא מנמק. הוא דיבר בביטחון שהוא חוצפתי ועזות קצת. בחור בשיעור א', זה מה שהוא עושה? אבל הוא בטוח על פי הבריורים שלו שצריך להתיר את זה. למה? כי מול האיסור של משכב זכור, עומד איום ההתאבדות, סכנת נפשות, ופיקוח נפש דוחה את זה. זה לא סתם איסור עריות רגיל שאתה צריך להתגבר עליו, אלא ככה הקב"ה יצר אותך, ואם לאדם הזה יהיה סבל והוא יתאבד, אז זה פיקוח נפש, ופיקוח נפש דוחה משכב זכור אצל בעלי נטייה מולדת זו. יש פה מגמה לכופף את הרצוי ולהפוך אותו להיות מתאים אל המצוי הנמוך בו האדם החלש נמצא כרגע. האידיאלוגיה של השינוי והנאמנות לעצמי שלי היא לא מחויבת "לעצמי" שקרוי אלוקים ו"לעצמי" שקרוי תורה אלא עצמי דמיוני.

אנשי המקצוע, שמבינים את הסכנה הגדולה ואת העקמומיות והשקר הגדול של האג'נדה הזו רובם שותקים, כי אם הם ידברו זה יהיה סוף הקרירה שלהם. שהרי הדיקטטורה האידיאלוגית הזו, תוביל את כולם לנדות אותם ולהחרים אותם. כותבת המאמר הזו כותבת שהאידיאלוגיה הזו לא תחזיק מעמד, הואיל והיא אידיאלוגיה מנותקת מהמציאות. היא מונה שם כמה סיבות למה הבעיה האידיאלוגית הזו תתפוצץ, והעולם לא יסבול אותה וידחה אותה.

נאמנות לעצמיות האלוקית

אנחנו צריכים לבוא ולברר עם עצמנו, איך אנחנו גורמים לשקר והפנטזיה הזו, להעלם מן העולם. נחזור לדברי הרב "ומה היא תשוקתי התדירית, יותר טוב לומר טבעי הקבוע, טבע נפשי ומהלך רעיוני? רק להתחיל מחדש מבראשית!" האידיאלוגיה של המגדריות שגולשת לצבא, בערבוב שבין בנים לבנות, זו אידיאלוגיה שהיא ודאי לא מדע. יש פה נזילות מגדרית, יש פה מחלת נפש שבאה לבלבל את היסודות הראשיתיים, היסודות האמוניים הבסיסיים שנאמרו לנו בתחילת התורה, ב"בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ".

במסכת שבת (פ.ח.) כתוב "ויתיצבו בתחתית ההר, אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם".³⁷ כותב על זה הרב קוק בעין איה, "אם אתם מקבלים את התורה מוטב, הרי אתם מגלים את מציאותכם העצמית, כי מציאותכם העצמית היא התורה, כמו שהיא באמיתת הווייתכם, אם לאו שם תהא קבורתכם, כל המציאות כולה מתקוממת לנגדכם כאשר אתם מתקוממים כנגד עצמיותכם". הפתרון של האידיאלוגיה התת תרבותית הזו שמטשטשת את כל המגדריות הזו שבין זכר ונקבה, היא נגד המציאות, היא הולכת נגד הטבע האלוקי, נגד הטבע האנושי.

בהמשך לבריאת העולם, אומרת התורה, "ויברא אלוקים את האדם בצלמו, בצלם אלוקים ברא אותו, זכר ונקבה ברא אותם"³⁸, כחלק מהמשך התוכנית האלוקית של בריאת שמים וארץ, בריאת היש מאין, הוא שהצלם אלוקים שעליו האדם נולד, הוא שיש כאן גם זכר וגם נקבה. וכך כותב הרש"ר הירש שם: "ביטוי זה נשנה פעמים מספר, והרי כאן הדגשה מיוחדת: לבושו הגופני של האדם הוא ראוי לאלוים והולם ייעודו האלוקי. כך למדתנו התורה להעריך ולהכיר את כבודו האלוקי של הגוף, ואכן לא באה התורה רק לקדש את הרוח, אלא בראש ובראשונה לקדש את הגוף. הנה זה יסוד המוסד לכל מוסר אנושי, גוף האדם על כל יצריו וכוחותיו נברא בצלם אלוקים ושומה על האדם לקדש את גופו לייעודו האלוקי", ולא לעוות אותו או לקלקל או לטמא אותו, "אין לך דבר החותר תחת כל דבר מוסר כאותו רעיון תעתועים שמפצל את נפש האדם, הוא מודה בכבודה האלוקי של הרוח ומורה לה להתעלות לעולמות עליונים, ואילו לגוף הוא מרשה שרירות משולחת רסן, להתהולל כבהמה בכיעור החושניות, ולגאוני הרוח אף יעניק חנינה מיוחדת - על כל שחיתות מוסרית של הגוף. לא כן ייעוד האדם כפי שנצטייר בתורת ד'". תורת ד' של בראשית

37 בראשית, א', כז'.

ברא אלוקים את השמים ואת הארץ תורת ד' של ויברא אלוקים את האדם בצלמו בצלם אלוקים ברא אותו זכר ונקבה ברא אותם, וזה טבע, וזה בראשית וזה אלוקי, **"קדושת הגוף ושמירת צלמו האלוקי הן יסוד מוסד לכל זיכור מוסרי ותנאי לכל מעלה רוחנית."**

ניתן לומר כי בדומה למה שאומר רש"י בתחילת החומש: "אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא (שמות יב) מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום (תהלים קיא ו) כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקדוש ברוך הוא היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו", כן ניתן לומר את כל התבנית הזו על הפסוק "זכר ונקבה ברא אותם". אם יאמרו אומות העולם לישראל או לעולם שיכולת הבחירה האנושית הורחבה עד כדי להחליט ולקבוע באופן עצמאי את הזהות המינית שלו, אם הוא זכר או נקבה, על פי התחושות וההרגשות שלו, וכן שהזהות המגדרית הזו יכולה להשתנות בהתמדה, ויש נזילות של ההגדרה, נאמר להם, "ויברא אלוקים את האדם בצלמו בצלם אלוקים ברא אותו, זכר ונקבה ברא אותם", ברצונו בראם וברצונו קבע את מינם זכר ונקבה, וזה לא ניתן לשינוי.

בשמונה קבצים, חלק ה', קז', כתב הרב **"... בפסח אנו באים לגודל הזה."** אנו נמצאים בזמן כזה, שיש בו את הסגולה הזו לברר את הראשיתיות הזו, להבין את הטבע שלנו, את הטבע האלוקי שעליו נבראנו ואותו לא ניתן לשנות, ויש לשמוח בזה כי זה רצון ד' שטבוע בנו, האלוקים עשה את האדם ישר. בפסח **"אנו רואים את עצמנו ביותר בירור כאילו אז יצאנו ממצרים"** זה יום הולדת של האומה, **"כאילו אז הננו מחדש נולדים, כאילו בפעם הראשונה הננו שואלים את משה רבינו על אומרו "אלקי אבותיכם נראה אלי, מה שמו, והוא משיב לנו את התשובה המקורית" התשובה הראשיתית, "שלעד ולעולמי עולמים, לא תתום ולא תסוף מלחשוף לנו את אוצרות גניזותיה, סתריה וגילוייה, עמקי שירותיה והרחבת פשטותה, אהיה אשר אהיה. ד' אלקי אברהם, אלקי יצחק ואלקי יעקב שלחני אליכם, זה שמי לעולם וזה זכרי לדור ודור."**

מתוך המקורות שלנו ולהבדיל גם מתוך המאמר, אנו חייבים להגיע לכך שהשינוי מחויב להיעשות על ידי הבירור האמוני הראשיתי הזה של "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ". זה לא מתחיל מאתנו ומההרגשות שלנו, לא מתחיל מהמצאות שלנו והנטיות שלנו, אלא אותה ישירות אלוקית שעליה נבראנו, שעליה העולם נברא היא בעצם הטבע, והיא היסוד והבסיס והעיקרון שעליו

העולם והאדם עומד, נאמנות מוחלטת לאמונה הזו שבעז"ה תסיר מעלינו את כל הבלבולים ואת כל הסטיות.

תהליכים בצה"ל מההיבט הביטחוני

הרב משה הגר

מציאות של צורך והכרח

במשנה בפסחים "ששה דברים עשו אנשי יריחו על שלשה מיחו בידם ועל שלשה לא מיחו בידם ואלו הן שלא מיחו בידם מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין וגודשין לפני העומר...³⁸" תקופה זו של פסח היא זמן ההאבקה של פרחי הזכר והנקבה בעצי התמר, ואנשי יריחו היו עושים זאת בערב פסח, למרות שאסור לעשות מלאכה בערב פסח, וחכמים לא העירו להם על כך. כמו כן הם היו קוצרים את התבואה והיו גודשין אותה, עוד קודם שהיו קוצרים את העומר ומקריבים את קרבן העומר במקדש. וגם על זה לא העירו להם. יש מקום לשאול מדוע לא מיחו חכמים באנשי יריחו על שעשו דברים אלה, לעומת דברים אחרים שכן מיחו בידם? התשובה היא, כנראה שבכדי להתפרנס באזור יריחו ולגדל תמרים, צריך לעשות ההאבקה, ובלי ההאבקה אין פרי. לכן למרות שזה נגד ההלכה שקבעו חז"ל, שאין לעשות מלאכה בערב פסח, מ"מ לא מיחו בידם חכמים מחמת שזה צורך הכרחי. אותו הדבר ביחס לקוצרים וגודשים קודם העומר, באזור בקעת הירדן, בית שאן, התבואה מקדימה להבשיל, ואם נמתין עד סיום הקציר בבית המקדש הגרעינים יהיו כבר מפוזרים על הרצפה, ויצטרכו לקושש את הגרעינים מהרצפה, לכן חז"ל לא מיחו בידם.

הדברים נאמרים בהקשר לסוגיה שעומדת לפנינו - צה"ל עומד בפני פרשת דרכים. יש מקום לברר באיזו פרשת דרכים אנו נמצאים, והאם יש אפשרות להבין את המציאות כאיזשהו צורך. דהיינו, כמו שאנשי יריחו היו צריכים להתפרנס, ולכן לא מיחו בידם חכמים, כך אולי גם כאן צה"ל נאלץ להכניס בנות לתוך המערך הלוחם, הואיל וחסרים לו חיילים. אם זה אכן כך אולי אין מקום למחאה. יש לציין, כי הדוגמה של אנשי יריחו אינה דומה כל כך לעניינינו, מחמת שאף אם נאמר שיש צורך וחסרים חיילים בצה"ל עדיין אין הדבר מצדיק דבר כזה, מחמת היות צה"ל גוף כללי לאומי, לעומת אנשי יריחו

38 מסכת פסחים, ד', ח'.

שמדובר בקבוצת אנשים מסוימת שבגלל צורך פרנסה לא מיחו בידם חכמים. הדוגמה של אנשי יריחו נועדה להביא דוגמא של צורך הכרחי, שראו חכמים לנכון לא למחות.

חוסר בחיילים והכנסת בנות

אנו נמצאים כיום עשרים וחמש שנה למבצע חומת מגן, הייתי סגן מפקד אוגדה במבצע זה. מבצע משמעותי מאוד לעם ישראל, לולא הוא היינו מדממים היום כמו שבסוריה ובעירק מדממים. הקב"ה בחסדיו המרובים החזיר אותנו בחזרה לבית לחם וחברון, ולכל הרי ארץ ישראל.

ברצוני להציג את המציאות כפי שאני מבין אותה. צריך לדעת שחלק מהמציאות המתרחשת זה בעקבות הדרג המדיני שכופה על הדרג הצבאי, וחלק מהדברים אלו דברים שקשורים לצבא נטו. על מנת שתהיה בידינו אפשרות לפעול בצורה טובה יותר במערך המחאה שלנו, החתמה על עצומות ומערך ההסברה, יש להבין את ההקשר הכולל של המציאות בה אנו נמצאים.

נתחיל בהיבט הביטחוני בקצרה. מדינת ישראל נמצאת כיום בתחושה שאין עליה איום אסטרטגי קיומי, מלבד אירן. בכדי לענות על האיום האירני אין צורך בצבא גדול, צריך את פיקוד העורף, את חיל האוויר ויחידות מיוחדות. הצבא הגדול נדרש בעיקר מול איום החמאס וחיזבאללה מלבנון, שאין זה איום קיומי. גם מול המערכות האלו של חמאס וחיזבאללה צריך בעיקר את פיקוד העורף, אלא א"כ מחליטים לכבוש את לבנון ואת עזה. הצבא מתמודד בעיקר עם הביטחון השוטף ביהודה והשומרון, ובגבולות. הביטחון השוטף זקוק להרבה כוחות אנושיים. למרות שמאז מבצע חומת מגן המודיעין השתפר מאוד, ואנו מסוגלים להגיע למחבלים די מוקדם, אבל עדיין האתגר הזה מצריך הרבה כוחות, והרבה גדודים שמשמשים בביטחון השוטף.

המציאות הזו של ביטחון שוטף שמצריך הרבה כוח אדם, כאשר במקביל מתרחשים תהליכים מאוד עמוקים בחברה, מהווה חוסר בכוחות אנושיים. דוגמאות לתהליכים אלו -ירידה בילודה, ירידה במוטיבציה לבנות משפחות בחברה הישראלית במגזר החילוני, היחלשות העלייה לארץ, אי התגייסות המגזר החרדי בהמוניו, תהליך של השתמטות משירות קרבי דווקא של אוכלוסיות עשירות ומבוססות. אלו תהליכים שצה"ל נמצא בתוכם, ויש להם השפעה על כמויות כוח האדם המתגייס לצה"ל. מתוך תפקידי בישיבות הקדם צבאיות, אני יודע כי המצב הוא שחסרים חיילים. זאת אומרת, זה לא שהמצב הוא שיש עודף, ומכניסים בנות, אלא שחסרים חיילים, וחסרים חיילים טובים. חסר חיילים עם

מוטיבציה. יש פה חלל אמיתי שחסר חיילים וחסר לוחמים בצה"ל. בתוך החלל הזה שנפער, יש קבוצה אידאליסטית של בנות שרוצות להתגייס. אינני מדבר על בנות שמונעות ממניע פמיניסטי, אלא בנות שמונעות ממניע ציוני. אלו בנות שרוצות לתרום למדינה, והן חושבות שהן יכולות להיות גם לוחמות. במקביל, ישנם תהליכים חיוביים בעולם החרדי, יש נח"ל חרדי ויש פלוגה בגבעתי ופלוגה בצנחנים, אך הכמות הזו אינה מספיקה כדי לאייש את הצבא הסדיר.

חוקי מדינה חדשים והשלכותיהן

יש עוד שני אירועים מדיניים, חוקי מדינה חדשים שמשפיעים על עניין זה והם אינם קשורים לצה"ל. חוק מדיני ראשון הוא חוק המילואים, נחקק ביוזמת מג"דים וסמח"טים במילואים ממניעים כלכליים. בעבר, משך תקופת המילואים בשנה למג"ד למשל, הייתה 70 יום בשנה, חיילים היו עושים 45 יום בשנה. כיום חייל מוגבל עד 20 יום בערך, מילואים בשנה. כלומר, רוב ימי המילואים מיועדים לאימונים, וכמעט אין תעסוקה מבצעית לאנשי מילואים. בעבר, כל גדוד היה עושה חודש תעסוקה, ועוד שבוע וחצי אימון, זה היה המינימום. יום מילואים עולה הרבה כסף. לכן שחררו את כל אנשי המילואים מתעסוקה מבצעית והעבירו את כל האחריות לצבא הסדיר. הדרג המדיני הפיל על צה"ל מציאות שאסור לו לקחת חייל מילואים לתעסוקה מבצעית, אלא אם כן זה מצב חירום של מלחמה. ניתן לראות את זה במבצעים האחרונים, עד כמה היה קשה לקרוא לחיילי מילואים מבלי לקרוא לזה מצב חירום, ויצרו מצבים בהם מגייסים מעט מחיילי המילואים לתעסוקה מבצעית. זו בעיה ראשונה.

בעיה שניה היא, שבכנסת הועבר חוק שנקרא "קיצור השירות הצבאי". החליטו להוריד ארבעה חודשים בשירות, שזו פגיעה בצבא הסדיר, שנהיה קטן יותר, הדבר מכביד עוד יותר על הצבא הסדיר.

אם כן, באמת חסר חיילים. אם נשווה זאת לאנשי יריחו גם פה יש נימוק אמיתי שחסר חיילים, וצה"ל מחפש חיילים וחיילים טובים. לדוג' מערך ההדרכה בצה"ל, בעבר כל חייל שסיים קורס מכי"ם, אם הוא לא היה חוזר לגדוד, להיות מ"כ, היה הולך להיות מדריך. בעקבות זה מערך ההדרכה קרס. היות וחיילים שסיימו קורס מכי"ם ולא קודמו, אמרו "הבנתי, צה"ל זה לא בשבילי", ועשו את העבודה שלהם בצורה לא טובה. בעקבות זאת החליט צה"ל להכניס בנות למערך ההדרכה, ומאז מערך ההדרכה השתפר מאוד. יש אמנם הרבה בעיות, אך המערך השתפר לאין ערוך, הוא נהיה מקצועי הרבה יותר. זאת אומרת, יש תחומים, בהם החלל שנוצר כתוצאה מזה שבנים הפסיקו להתגייס

אליהם, ובמקום זאת נכנסו בנות, הביא ברכה גדולה לצה"ל. כמו כן, תצפיות. בנים גרועים מאוד בלהיות תצפיתנים, אין להם סבלנות, והבנות לעומת זאת מצויינות בכך, עובדה שהם מנעו המון פריצות ליישובים, או טיסה מעבר לגבול. בנים לעומת זאת לא עושים את העבודה הזאת טוב.

זאת אומרת שבהיבט הביטחוני המציאות האמיתית שצה"ל נמצא בה, ש אין איום קיומי, אך יש בטחון שוטף (בט"ש), שקשור לחיי אדם. לצורך הביטחון השוטף צריך סדרי כוחות (סד"כ) גדול, ובשביל הסד"כ הזה הקימו גם את חטיבת כפיר בשביל התעסוקה ביהודה ושומרון, ועכשיו הקימו את הגדודים המעורבים. לכאורה, מבחינת צה"ל, בלי ראייה אידאליסטית שעומדת מאחורי זה, הדבר הזה הוא לגיטימי, מאחר והוא צריך לתת מענה בטחוני לצרכים המדיניים של המדינה. כך ניתן להסביר את התופעה. זו מציאות של צורך הכרחי בטחוני של הבט"ש, וכדוגמת אנשי יריחו, שלא מיחו בידם חכמים מחמת שראו זאת כצורך.

תר"ש גדעון

יש עוד דבר שקורה בצבא, והוא נקרא "תר"ש גדעון", תכנית רב שנתית גדעון. לקחו את השם גדעון ע"ש השופט גדעון. גדעון קיצץ את הצבא לשלוש מאות לוחמים, כוח קטן אך טוב וחזק. צבא קטן וחכם. במגמה זו גם הולך הצבא בימינו - להיות קטן וקטן עוד ועוד. בעבר היו 30 חטיבות שיריון, וכיום יש הרבה הרבה פחות. הרבה חטיבות שיריון והרבה אוגדות נעלמו, על בסיס התפיסה הביטחונית שאין איום קיומי, לפחות לא ביבשה בתחום הלוחמה של שריון בשריון וכן הלאה. בנוסף לכך, הבסיס של "תר"ש גדעון", בנוי גם על עניין כלכלי. הראייה של מדינת ישראל היא שהוצאות על הביטחון הם גדולות מידי, ולכן צריך לקצץ את הצבא כי הוא גדול מידי לצרכים שיש לנו. לכן פירקו אוגדות ופירקו טייסות. קיצור משך השירות גם הוא קשור לאותו עניין, שהאוכלוסייה בישראל תיכנס מהר יותר למעגל העבודה. לכן הצבא הולך על תכנית רב שנתית שנקראת "תר"ש גדעון", שהצבא הולך וקטן. אם כן, מצד אחד הצבא קטן ובמקביל יש גם צרכים של בט"ש, ובתוך החלל הזה נכנס החלל של הבנות.

כלומר מה שעומד מאחורי המהלכים האלו זה שיקולים כלכליים. העניין לא מתחיל מהרצון להכניס בנות לצבא, אלא מהצורך בחיילים, ויש בנות שיש להם מוטיבציה להתגייס. יש בנות שבעבר לא התגייסו, כגון בנות מהציבור הדתי, שכיום רוצות להתגייס. זה תוצר של חינוך שאנחנו חינוכנו אותם בבני עקיבא, ובאולפנות שצריך לתרום למדינה, לכן הבנות הללו רוצות להתגייס ולתת יותר.

בעניין הבנות בצה"ל, פסק הרבנות הראשית הוא מאוד ברור, אין לבת להתגייס לצה"ל. ייתכן שבמצב של מלחמת חירום, כמו מלחמת השחרור כן יאמרו לבנות להתגייס, כמו שבזמנו הרצי"ה זצ"ל הורה שגם בנות יתגייסו למלחמה. כיום המציאות בטחון שוטף ושגרה, ולכן בנות לא צריכות להתגייס לצבא.

גיוס בנות למערך הלוחם

ברצוני לעסוק קצת בעניין השירות הקרבי של הבנות בצה"ל. סיפר לי מפקד אוגדה לשעבר, שהיה נספח צה"ל בסינגפור, שהוא הביא את הרמטכ"ל של סינגפור לראות תרגיל צבאי. הוא הביא אותו לשיזפון, והייתה שם הצגה של טנק שעשה מסלול אש, ירי לטווח חמישה קילומטר, ירי תוך כדי תנועה, תוך כדי שזורים עליו רימונים בדרך, כל המסלול היה מצוין, ולבסוף הטנק חוזר ונעמד מול המפקדים, ויוצאים מתוכו ארבע בחורות שהפעילו את הטנק בצורה מצויינת, כמו בנים. הוא אמר לי "הנה אתה רואה, הן יכולות", שאלתי אותו "מי עשה פריסת זחל לפני כן?", ענה "לא, זה הן כבר לא יכולות".

יש פה תופעה של רצון אצל אוכלוסיות מסוימות, להכניס בנות למערך הלוחם ההתקפי, וההגנתי כאחד, יש כוחות כאלה, שעיקר מטרתם היא לא הנושא של "צה"ל כצבא מנצח" אלא "צה"ל כאמצעי לקדם את מעמד האישה בישראל", שתוכל להיות שווה בכל תחום בחברה הישראלית. כמובן, אלה גופים מאוד לא אחראיים, מה שמעניין אותם במקרה הטוב זה טובת הנשים, ובמקרה הרע זה עיקורו של צה"ל, להפוך את צה"ל לצבא שלא מנצח.

הבן שלי, היה רב גדוד שדה במבצעים האחרונים, צוק איתן, עופרת יצוקה ועמוד ענן, אז כל קצינות המטה היו בנות. קצינת מ"פ מפקדה, קצינת קשר. ביחידה תפקדו שתי רופאות, אחת ברחה מיד בכניסה לעזה, והשנייה, עולה מרוסיה, תפקדה מצוין. כל שאר קצינות המטה תפקדו לא טוב, בלחץ ובהיסטריה בכל המבצעים האלה. מדובר לא על תפקידי לחימה אלא תפקידי פיקוד מטה. כשאני הייתי בצבא, לא היה דבר כזה קצינות מטה, היו רק קצינים. היום בכל המטות של כל הגדודים, יש קצינות. הצבא מודע לתופעות של לחץ והיסטריה אצל בנות, אך הוא טוען שזה קיים גם אצל בנים, זה דבר שמשנתנה מאדם לאדם, ואינו בהכרח קשור לעניין של בנים או בנות. זה נכון שגם במבצע צוק איתן בעזה, היו בנים שמיד שנכנסו לעזה פחדו והלכו, זה לא סוד, אך זה נפוץ יותר אצל בנות מאשר אצל בנים. כל זה בלי לדבר על העומסים הפיזיים.

אחוות לוחמים

אני רוצה לדבר על ערך הרעות, מעבר לערך הניצחון.. אחד הדברים החשובים ביותר בצבא, ביחידה, זה הקשר של הלוחמים זה לזה. אחוות הלוחמים נוצרת דרך עמל משותף, מאמצים קשים, וגיבוש של יחידה. המפקדים אמורים ליצור את הגיבוש הזה בתוך היחידה, בה אחד מוכן להילחם עבור חברו, וגם למות בשביל חברו. ברגע שיש בחורה המערכת הגיבושית נפגמת אוטומטית. 95% מהבנים לא מתפקדים אותו הדבר כשיש לידם בנות. התפקוד העיקרי הופך להיות מופנה לתשומת הלב לבחורה, ותחרות עליה. כתוצאה מכך במקום שיחידה תהיה מלוכדת, הקשר בין האנשים הופך רעוע. לכן מי שרוצה להכניס בנות לטנקים או ליחידות החי"ר, מבקש לעקר את צה"ל, להפוך אותו לצבא שלא ינצח במלחמות. אני אומר את זה פה לרמטכ"ל, שידע, שאם הוא עושה דבר כזה הוא מסרס, מעקר את צה"ל, הוא מסרס מעקר את צבאנו. אין לאף אחד את הזכות לעשות את זה. רוב המפקדים בצה"ל יודעים ומאמינים שזה ככה, אך הם מפחדים מהתקשורת ומלחצים כאלה ואחרים שלא יקדמו אותם אם יאמרו את האמירות האלה. אביגדור קהלני, גיבור ישראל. האיש הזה היה במלחמת ששת הימים גיבור, ובמלחמת יום כיפור היה גיבור, וגם עכשיו הוא גיבור, מול כל החברה החילונית הוא קם ואמר "זה לא תפקיד של אישה להילחם!".

אנחנו צריכים לומר דברים מאוד ברורים. הדבר הזה יפגע בלכידות היחידות, באיחידות הכוחות, ברעות ובאחוות הלוחמים בצורה אנושה. במלחמת השחרור היו בנות אך זה היה מצב חירום, לא היו הרבה, וגם רובן היו קשריות וחובשות. גם חרדים שירתו באותו זמן, כולם שירתו. כיום להכניס לצבא בנות, עם התרבות המתירנית שהחברה נמצאת בה, פירושו להרוס את הצבא.

כשהייתי מ"פ, התאהבתי בבחורה חילונית, אהבתי אותה באמת, היא פירשה את הקשר בינינו ישר לקשר מיני, שכמובן לא היה על דעתי. ב"ה נחלצתי מזה, זה לא היה קל. אצל החילונים קשר של אהבה, זה אוטומטי קשר מיני. אם מפגישים תרבויות כאלה ביחד, תרבות של אנשים שמגיעים מבית המדרש, עם התרבות הכללית הפרוצה, המפגש הזה הוא מפגש בלתי סביר, אי אפשר לעמוד בו.

הרצון להכניס בנות למערך הלוחם הוא שגיאה ביטחונית, מעבר למבט התורני היהודי. זה פשוט פגיעה בבטחון ישראל. כל מקום שייגיעו בנות, בנים לא ישרתו שם. אם יכניסו בנות לשריון, אז בנים לא ירצו להיכנס לשריון. אם רוצים שבנות ישרתו, שיקימו גדודים לבנות בלבד, והם יעשו הכל, ונראה אם בנות מסוגלות לעמוד בעומסים האלה. אני יודע על מקרה לפני כמה שנים, שניסו להכניס בנות

לשריון, והניסיון הזה נכשל. שתי הבחורות שניסו להכניס לשם, נשרו, אחת אחרי שבועיים ואחת אחרי חודש. הם פשוט לא שרדו את המאמץ, הואיל ולא נתנו להם הקלות. כיום נותנים להן הקלות, לכן הם מצליחות. שמים כיסא ליד הקיר, ואז אפשר לעבור את הקיר. מורידים את הרף, אומרים שלא כולם צריכים לשאת משאות כבדים. זה נכון שהמשא מתחלק בין כולם, ויש מי שלוקח את המאג, ויש כאלה שלוקחים משא יותר קל. אך אי אפשר לבנות מראש יחידה שבנויה על כאלה שלא יכולים לשאת משאות.

לחזק קולות מהשטח

אני רוצה להציג מה אני חושב שאפשר לעשות. קודם כל לטעון על הסיסמא "להציל את צה"ל", ולאחר מכן התייחסות אלינו, הציגנות הדתית. אספר סיפור. לפני כעשרים ושתיים שנה, סיים אחד מבוגרי המכינה שלי קורס טייס, בפנטומים, ואבא שלו מתקשר אלי ואומר לי: "אני בהלם, אני עשיתי עלייה מארה"ב, למדתי בישיבה יוניברסיטי, הבן שלי למד בישיבה תיכונית, ועכשיו בטייסת שלו אוכלים חזיר". אמרתי לו: "לא יכול להיות בצה"ל אין דברים כאלה", "כך הבן שלי אמר לי". צלצלתי לבן שלו, ושאלתי אותו אם הדבר הזה נכון, הוא אמר לי שכן, אך הדבר הזה לא היה בחדר האוכל אלא היה בדשא של הטייסת, ועשו "על האש" חזיר. אמרתי לו "אתה רוצה שאני אטפל בזה?", ענה לי "לא! אתה לא מעיז לטפל בזה!" וסגר לי את הטלפון. תכננתי לדבר עם מישהו מהצבא, איך ייתכן שבחיל האוויר יהיה דבר כזה שאוכלים חזיר. לא יכול להיות דבר כזה. שלוש שנים לאחר מכן, אח שלו עומד לסיים קורס טייס, שלושה חודשים לפני סיום קורס טייס הוא רואה שהתאריך של סיום קורס טייס נופל ב"ז בתמוז. הוא ניגש למפקד הבסיס, אלוף משנה מפורסם, ואומר לו "זה לא מתאים, יום י"ז בתמוז זה יום צום, לא מתאים לעשות סיום קורס טיס בתאריך זה", המפקד עונה לו "תשמע בחור צעיר, זה יום חיל האוויר, הזמנו כבר את הרמטכ"ל ואת שר הביטחון, אולי גם ראש הממשלה יגיע, אני מצטער אי אפשר להזיז את התאריך", אומר לו הבחור "תשמע, זה יום צום, אני עומד יום שלם בשמש! ומלבד זאת זה גם לא מתאים. אבל אם זה יהיה, אני לא אעמוד בטקס, אני לא רוצה לעמוד בטקס ביום כזה". הוא התעקש. לבסוף הקדימו את הטקס ליום ט"ז בתמוז, בגללו. הזיזו את הרמטכ"ל ואת שר הביטחון, הזיזו את כולם בגלל העקשנות שלו. אלו שני אחים, שאחד לא נלחם על חזיר, ואחד נלחם על י"ז בתמוז! אלו שני אחים שלמדו באותה ישיבה תיכונית, באותה מכינה, בעלי תכונות דומות, ולא במקרה שניהם טייסים, אחד מהם מפקד טייסת כיום. איך קורה דבר כזה? איך מתרחש שינוי כזה בין שני אחים? התשובה לכך היא שבקורס של הראשון הוא היה הדתי היחיד, ובקורס של השני היו כבר

שישה דתיים. לבסוף כדי להשפיע ולשנות את הדברים באמת, מעבר למחאה, זה העבודה מלמטה. הנוכחות שלנו בצבא, כל אחד איפה שהוא נמצא, משפיעה. חייל, סמל, קצין, לא משנה, עצם המציאות שלנו משפיעה. אותו מפקד טייסת עמד על מה שהוא מאמין, הוא לא הפסיד קידום, לא העיפו אותו מקורס טייס. הוא עמד על שלו, בי"ז בתמוז לא מתאים לעשות טקס סיום. יש דברים שצומחים מלמטה. כן היה גם בעניין הזקנים. התקבלה החלטה של ראש אכ"א שלא יהיו זקנים בצבא, ומלמטה אנשים אמרו יהיו זקנים! אני רוצה זקן! אומר לי תלמיד שלי במכינה, כשאני מסתכל על עצמי בבוקר במראה, הדבר היחיד שמזכיר לי שאני דתי זה שיש לי זקן. זה מה שנשאר לי כדי לזכור מי אני. בפועל הזקנים נשארו. הפקודה הייתה מנותקת מהעם, והעם זה מה שאנחנו צריכים להקרין מלמטה. לא משנה מה יגידו מלמעלה, בסופו של דבר אם יש ביקוש גדול לתורה, אם יש ביקוש גדול לקיום מצוות, זה פועל. לכן לא לברוח מהצבא אלא להיפך, להיות בצבא ולהשפיע כל אחד במקומו.

יצחק רבין רצה לוותר על רמת הגולן, הוא אמר שיהיה שלום עם הסורים, הוא הבטיח שיהיה שלום, ואנחנו, אנשי הציונות הדתית התנגדנו. אך לבסוף מי שמנע את הוויתור על הגולן, זו לא הייתה הציונות הדתית, אלא תנועת "הדרך השלישית", מפלגה שעמד בראשה רב אלוף דן שומרון, ואביגדור קהלני. הם הצילו את הגולן, הם ותנועת ש"ס. כלומר אנו צריכים להיות חכמים ולהשתמש באנשים שחושבים כמונו, גם אם הם בלי כיפה. אביגדור קהלני הוא איש אמין. הוא אמר מה שהיה לו להגיד, ואנו צריכים לעזור לאיש כזה להוביל את המאבק. אם אנחנו, הציונות הדתית מובילים את המאבק, אנחנו מסומנים, מחמת היותנו דתיים. את המאבק הזה של הצבא כצבא מנצח, צריכים להוביל קצינים. רוב הקצינים בצה"ל חושבים שלא טוב שיהיו בנות במערך הלוחם. אך הם לא מעיזים לדבר, אבל הגיע הזמן שנגיד את הדברים ונעזור לאנשים שהם חילוניים ומאמינים שזה לא טוב לצה"ל ולביטחון ישראל. ניתן לאסוף חתימות של אנשי צבא, לא דתיים, לדוג' שכל אחד יחתים את החברים שלו במילואים שהם לא רוצים בנות במערך הלוחם. על דבר כזה יש עשרות אלפי אנשים שיחתמו, זה הרבה יותר חזק מאשר שאנחנו עם הכיפות נעמוד וננסה לנהל את המערכה נגד זה.

הגדלת צה"ל והגברת המוטיבציה

פתרון נוסף הוא הגדלת צה"ל. גיוס החרדים למשל יתאפשר רק כאשר נצליח לשמור על טוהר המחנה של צה"ל. לעולם לא נצליח לגרום לגרעין הקשה של החרדים להתגייס כאשר צה"ל נמצא במצבו כיום. אם בציבור הדתי יש הרבה

בחורים שלא מצליחים להתמודד עם מה שיש בצבא, ולא נשארים דתיים לאחר מכן, כל שכן גם בציבור החרדי. כיום 30% מהציבור הדתי שמתגייס לצה"ל יוצא ממנו בלי כיפה.

פתרון רביעי, הגברת המוטיבציה בציבור החילוני. עזרנו להקים את המכינות החילוניות מתוך הבנה שיש ירידה במוטיבציה בציבור החילוני לשרת בצה"ל. בציבור החילוני הפוסט מודרניזם משתלט על השיח הציבורי. במכינות הקדם צבאיות החילוניות, ואפילו הרפורמיות ואפילו הכי שמאלניות, חייבים שם לשרת בצבא, אפילו ביהודה ושומרון, נגד השקפתם. צריך להחדיר לנוער החילוני את האחריות כלפי המדינה. רוב הציבור החילוני כיום עוד מתגייס, אך הרוחות הפוסט מודרניות מתפשטות. עד כדי כך שהגיע מצב כזה שראש מכינה חילונית, אלוף משנה עם עיטור צל"ש, מגיע לדבר בתיכון א' בתל אביב, שזהו תיכון שיצאו ממנו עשרות טייסים ומפקדים בכירים בצה"ל, ומנהל בית הספר נועל את בית הספר ולא נותן לו להיכנס, "אתה לא תעשה את התיכון שלי מיליטריסטי". זאת אומרת, המפעל של המכינות החילוניות יותר חשוב מהמפעל של המכינות הדתיות. המכינות הדתיות עוסקות בלבולם תהליך חילון שהתחיל אצל בחורים, אך המכינות החילוניות מחזירות את הצבע ללחיים לציונות החילונית.

לגבי הציבור הדתי, לאור המציאות של השירות המשותף, צריך לשלוח את החברה לצבא אחרי שהם מוכנים ובשלים יותר, יודעים את דרכם ולא מבולבלים. לדאוג שהבחורים והתלמידים ילמדו כמה שיותר, כדי שגיעו לצבא יותר חזקים וחסונים עם עמוד שדרה ולא יתפרקו מול המפגש עם החילוניות. דבר נוסף זה ליווי, אם גמרו תיכון או מכינה, צריך תוך כדי השירות ללוות את הבחורים, לא להתנתק, כדי שיהיו קשורים לבית המדרש.

השירות המשותף

כמובן צריך להילחם על שינוי הפקודה של השירות המשותף, ולחזור לפקודה הקודמת של השילוב הראוי. הרב יגאל לווינשטיין היה שותף להקמת השירות הראוי, אך עתה כשהקימו את הגוף שהיה אמור לעשות סדר מחדש, לא הקשיבו לו, לכן הוא עזב אותו. בהתחלה ביקשו את השתתפותו של הרב יגאל, אך כשניסו להעביר דברים שהרב יגאל לא הסכים איתם, הוא לא היה מוכן להיות "עלה תאנה". גם הרב הצבאי הראשי היה נגדם, אך בהיותו איש צבא הוא לא אמר את דעתו.

באחת הפרשות האחרונות כתוב שבני ישראל יצאו "על צבאותם", מפרש הנצי"ב שיצאנו כמו צבא, מסודר עם דגלים, עם משטר צבאי. היציאה לחירות הייתה

יציאה של אומה עם מטרה אחת, ועם משימה ברורה, לגלות שם ד' בעולם, "והייתם לי עם סגולה". העם הוא עם מטרה, ולכן הוא מחויב להיות עם משטר צבאי. מפרש הנצי"ב, שכדי שצבא יתפקד כמו שצריך, צריך שיהיה מלך שכל העם ממושמע אליו. אי אפשר שכל אחד יעשה מה שהוא רוצה, ואי אפשר שרב יפסוק בצבא, לא ניתן, הרמטכ"ל הוא הפוסק. לא מתאפשרת מציאות שצבא מנוהל ע"י עשרות אנשים. הצבא הוא מבנה היררכי ברור לגמרי. גם אם המפקד טיפש, בסוף הוא צריך לקבל את ההחלטות המשמעותיות. לכן צריך קודם כל הסכמה על ההנהגה. כמובן גם המלך צריך לשים לב שהוא נוהג בהנהגה ראויה כלפי העם שלו. דבר שני, המפקדים צריכים כל הזמן להתאמן לשמור על כושר, ואם איש צבא לא עושה את זה "חבר הוא לאיש משחית". הדבר השלישי, הוא כלי המלחמה. את כלי המלחמה הוא שם בסוף בתור דבר שלישי, הדבר הכי פחות חשוב. הדבר הראשון במעלה הוא היות הצבא מערכת אחת, שעומד בראשה מפקד, והיא היררכית, ולאחר מכן יש מפקדים מאומנים היטב, ולבסוף כלי מלחמה. לכן אנו פונים היום לראשי המערכת הצבאית, ואומרים תבדקו מי מרכיב את הצבא כיום, הרבה אנשים מסורתיים ודתיים יש בצבא, בהרבה מהיחידות 30% מהלוחמים זה דתיים. יש יחידות שזה יותר אחוזים. לא ניתן להתעלם משלושים אחוז.

להחליף את הסיסמא

הסיסמא "מצילים את צה"ל", זו סיסמא לא טובה. סבא רבה שלי היה האדמו"ר מויז'ניץ, והוא אמר על "חסל סידור פסח כהלכתו" - 'סידור' בגימטריא זה 'רע', אם אתה רוצה לגמור עם הרע בעולם צריך לעשות "פה-סח כהלכתו". צריך שהפה ידבר כמו שצריך. כלומר, צריך לשים לב איך אתה אומר כל מיני דברים, באיזה אופן. האמירה "מצילים את צה"ל", זה פטרונות. נשמע כמו שהדתיים אחראים על צה"ל והאחרים הם כלום, זה התחושה שלהם. לעומת זאת, ראיתי עכשיו ברחוב סיסמא הרבה יותר טובה, יותר הגיונית לפרסום "אוהבים את צה"ל עוצרים את השירות המשותף!", זה משהו אחר לגמרי. זו אמירה נכונה! לעומת האמירה "מצילים את צה"ל", שיוצרת אצל החילוניים התנגדות. הם טוענים "כמה אתם? מי אתם? אנחנו בנינו את המדינה!". צריכים להיות זהירים.

גיוס בקבוצות

דבר אחרון שאני מציע למכינות הקדם צבאיות, זה להתגייס בקבוצות בדומה לשיבות ההסדר. במציאות כרגע, שבה רוצים להכניס בנות לכל מקום אפשרי,

השירות ביחד מחזק ובונה, וגם אם חבר'ה מהמכינות מגיעים לגדוד 890 או לצנחנים, אז שכולם יהיו שם, ליצור מצב של ריכוזים. הרעיון של המכינות הקדם צבאיות הוא רעיון טוב, אך במצב היום, כדאי לפעול לריכוזים של בחורים ממכינות ביחד עם חברים שלהם.